

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Hana Římanová

Mediace jako alternativní způsob řešení sporů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: 31.3.2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31.3.2016

Hana Římanová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala JUDr. Tomáši Pohlovi za cenné rady a připomínky, které mi pomohly při sepsání této práce. Rovněž bych chtěla poděkovat celé své rodině za jejich podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod.....	3
1. VYMEZENÍ MEDIACE	5
1.1. Způsoby řešení sporů	5
1.2. Definice mediace.....	6
1.3. Mediace vs. soudní řízení.....	8
1.4. Vztah mediace k rozhodčímu řízení.....	9
1.4.1. Med-Arb.....	10
1.4.2. Arb-Med.....	11
1.5. Výhody mediace.....	11
2. VÝVOJ INSTITUTU MEDIACE	13
2.1. Vývoj v USA.....	13
2.2. Vývoj v Evropě	14
2.3. Vývoj v České republice	16
3. PRINCIPY MEDIACE A JEJICH ZAKOTVENÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR.....	17
3.1. Dobrovolnost.....	18
3.2. Důvěrnost	19
3.3. Princip nestrannosti a nezávislosti	24
3.4. Princip sebeurčení, princip převzetí odpovědnosti	25
3.5. Princip neformálnosti	26
4. SMĚRY V MEDIACI.....	27
4.1. Facilitativní mediace	27
4.2. Evaluativní mediace	28
4.3. Transformativní mediace	30
5. OSOBA MEDIÁTORA.....	31
5.1. Úloha mediátora	32
5.2. Kvalifikační předpoklady mediátora.....	33
5.2.1. Zkouška mediátora.....	35
5.3. Vzdělávání mediátorů	38
5.4. Povinnosti mediátora.....	39

5.5. Odměna a náhrada nákladů mediátora	41
6. PROCES MEDIACE	42
6.1. Zahájení mediace - Smlouva o provedení mediace.....	44
6.1.1. Důsledky zahájení mediace	45
6.2. Ukončení mediace, tvorba a důsledky mediační dohody.....	47
6.2.1. Ukončení mediace.....	47
6.2.2. Mediační dohoda.....	48
6.2.3. Závaznost a vykonatelnost mediační dohody	49
7. MEDIACE Z PODNĚTU SOUDU	51
7.1. Varianty vstupu do mediace.....	51
7.2. Poučovací povinnost soudu v rámci přípravy jednání	53
7.3. Nařízení prvního setkání s mediátorem.....	53
7.4. Náklady na soudní mediaci	56
7.5. Mediace dle zákona o zvláštních řízeních soudních	58
Závěr	61
Seznam zkratk	63
Seznam použité literatury	64
Abstrakt.....	70
Abstract.....	71
Název diplomové práce v anglickém jazyce.....	72
Klíčová slova	72
Key words	72

Úvod

Konflikty se objevují ve všech mezilidských vztazích, společnostech a kulturách. Vzhledem k emocionálním, zdravotním a finančním nákladům, které jsou nezdědka spojeny s všudypřítomnými rozdíly a souvisejícím se domáháním práv u státních autorit, lidé neustále vyhledávají způsoby, jak rozdílnost názorů vyřešit v klidu, smírně. Ve snaze ovládnout konflikty, se snaží vyvinout efektivní a účinné postupy, které uspokojí jejich zájmy, napomohou měnit vztahy k lepšímu, minimalizují utrpení a eliminují zbytečné výdaje energie nebo hmotných zdrojů. Mediace, jež je tématem mé diplomové práce, je jedním z takových postupů.

Mediace je interdisciplinární metodou řešení konfliktů, v nichž neutrální, kvalifikovaná třetí osoba – mediátor - usnadňuje vzájemnou komunikaci mezi stranami konfliktu s cílem dosažení jejich vzájemného porozumění.

V mediaci jsou propojovány poznatky z různých oborů, a proto budu využívat k vypracování této práce prameny nejen právní, ale rovněž literaturu z neprávních vědních disciplín, která je pro mediaci relevantní.

Cílem mé diplomové práce je poskytnutí ucelených informací o institutu mediace v netrestních věcech, jakožto jednom z alternativních způsobů řešení sporů a kritická analýza etablování mediace v právním řádu České republiky.

Práce je strukturována do sedmi hlavních kapitol. V úvodu se budu obecně zabývat vymezením mediace jako jedné z alternativních metod řešení sporů, poskytnu srovnání mediace se soudním a rozhodčím řízením a představím mediaci jako institut, který může vést ke kvalitativně lepším výsledkům než civilní soudnictví. V další kapitole se zaměřím na historicko-právní vývoj institutu mediace. Krátce se budu věnovat jeho vývoji ve Spojených státech, jež jsou obecně považovány za kolébku mediace v moderním slova smyslu a dále též vývoji v Evropě a v České republice. Následně přistoupím k rozboru základních principů, jež se uplatňují při mediaci, a představím hlavní mediační směry.

Stěžejní část práce je věnována právní úpravě mediace v České republice. V páté kapitole pojednám o úloze a povinnostech mediátora, jeho kvalifikačních

předpokladech a odměně za mediaci. Následně nastíním mediační proces, jeho fáze, zahájení, ukončení a s tím spojené hmotněprávní a procesněprávní účinky mediace. Konečně, v sedmé kapitole se budu věnovat vlivu zákonné úpravy mediace na občanské soudní řízení.

Při vypracovávání diplomové práce budou využity všeobecné vědní pracovní metody a to především analýza a syntéza, indukce a dedukce, analogie a komparace, explanace a abstrakce.

Práce vychází z právní úpravy platné k 31. březnu 2016.

1. VYMEZENÍ MEDIACE

1.1. Způsoby řešení sporů

Pokud vznikne při mezilidských interakcích spor a strany konfliktu ho samy nejsou schopny vyřešit, mohou se uchýlit obecně ke dvěma možným řešením. Jako první se nabízí řešení jejich sporu soudní cestou v rámci soudního řízení. Druhou variantou, která může být často pro strany v mnoha ohledech výhodnější, je řešení konfliktu mimosoudními metodami.

Soudní řízení je základní institut, kterým stát zaručuje ochranu porušeným či ohroženým soukromoprávním vztahům. Jde však o vysoce formalizovanou a institucionalizovanou podobu ochrany práv, a proto stát umožňuje stranám právního vztahu svěřit svůj soukromoprávní spor též jiným orgánům, které nabízí alternativu vůči soudnímu řízení. Pro tyto alternativy řešení sporů se obecně vžil název mimosoudní způsoby řešení sporů nebo též alternativní metody řešení sporů (dále též jako „ADR¹“).

Charakteristickým prvkem ADR, který je zároveň hlavním odlišujícím znakem ADR od soudního řízení, je dobrovolnost. Dobrovolností se v tomto kontextu rozumí možnost stran sporu rozhodnout se, zda budou alternativní metodu při řešení svého konfliktu preferovat či nikoli. Dalším významným znakem ADR je vysoká míra vlivu účastníků na samotný průběh mimosoudní metody řešení sporu.²

V praxi se spory stran nejčastěji řeší, pomineme-li soudní řízení, v rozhodčím řízení nebo v mediaci (která na rozdíl od soudního a rozhodčího řízení nesměřuje k autoritativnímu rozhodnutí). Rozhodčí řízení a mediace jsou nejvýraznějšími metodami ADR. Vedle nich nalezneme v literatuře zmínky o mnoha dalších ADR, kterým ovšem nebývá věnováno mnoho pozornosti, jelikož rozdíly mezi nimi nejsou

¹ Zkratka pochází z anglického termínu alternative dispute resolutions.

² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. První část. – Řízení nalézací.* Praha: Linde, 2014. s. 557.

značné. Často se jedná o metody blízké mediaci či metody odvozené od rozhodčího řízení nebo mediace³ a zpravidla absentuje jejich podrobnější právní úprava⁴.

Nejvíce formalizovanou metodou ADR je patrně rozhodčí řízení, v němž se dobrovolnost, jako jeden ze základních znaků ADR, projevuje zejména možností strany konfliktu vybrat si, zda podá žalobu k soudu či k rozhodčímu orgánu. V samotném rozhodčím řízení pak účastníci disponují předmětem řízení. Výsledkem řízení je rozhodčí nález, který je pro strany závazný a může být exekučním titulem.

Mediace patří mezi méně formální metody ADR, v nichž mají účastníci absolutní kontrolu nad jejich průběhem. Mohou urovnávání sporu kdykoli ukončit. Výsledek těchto metod sám o sobě zpravidla nebývá možné využít jako exekuční titul.⁵

Mezi alternativní metody řešení sporů řadíme vedle rozhodčího řízení a mediace také například vyjednávání, facilitaci, konciliaci, minitribunál, expertízu a různé variace mezi mediací a rozhodčím řízením, jako Med-Arb a Arb-Med⁶.

1.2. Definice mediace

Pojem mediace se obecně používá pro „*dobrovolný mimosoudní proces, v němž třetí neutrální osoba (tj. mediátor) napomáhá stranám konfliktu (tj. fyzickým ale i právníckým osobám, mezi nimiž existuje spor) nalézt pro ně vzájemně přijatelné řešení, přičemž mediátor spor ani nerozhoduje, ani nenařizuje či nekonstruuje podobu konečného řešení.*“⁷

Obdobnou obecnou definici mediace nabízí Christopher Moore, podle nějž je mediace metoda řešení konfliktů, ve které vzájemně přijatelná třetí strana, která nemá žádnou pravomoc pro přijímání závazných autoritativních rozhodnutí ohledně stran konfliktu, zasáhne do konfliktu, aby napomohla zúčastněným stranám ke zlepšení jejich

³ JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2014. s. 48.

⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. První část. – Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 563.

⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní. První část. – Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 557.

⁶ JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2014. s. 39-48.

⁷ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 10.

vztahu a usnadnění komunikace, a to za využití efektivních vyjednávacích procedur za účelem dosažení dobrovolné a vzájemně přijatelné dohody či smlouvy o sporných otázkách. Podle Moora je k mediaci obyčejně přistoupeno, když strany sporu samy o sobě nejsou schopny efektivního rozhovoru nebo se dostali do slepé uličky.⁸

Podle § 2 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (dále též jen „zákon o mediaci“) se mediací rozumí „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (dále jen „strana konfliktu“)* tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody“ a podle písm. c) stejného ustanovení se rozumí „*mediátorem fyzická osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů.*“

Mediace je založena na ne-oponentním přístupu ke konfliktu, kde dochází k přímé interakci mezi stranami konfliktu. Role mediátora pak spočívá v usnadnění komunikace mezi stranami, k usměrnění jejich koncentrace na skutečné příčiny problému a v pomoci v nalézání možností přijatelných řešení pro obě či všechny strany.⁹

Cílem a účelem mediace je dohoda, akceptovatelná všemi stranami konfliktu, která je jednoznačně formulovaná, je uskutečnitelná a pro všechny strany srozumitelná a obsahuje postupy k odstranění konfliktu¹⁰. Někdy ovšem bývá za cíl mediace považováno až skutečné vyřešení sporu, tedy stav, kdy konflikt přestává existovat¹¹. Mimo výše zmíněné se autoři shodují, že obecně lze mediaci považovat za úspěšnou i v případě, že strany konfliktu nenaleznou způsob, jak vyřešit jejich spor, nicméně se shodnou na takzvané dohodě o nedohodě, případně se naučí alespoň vzájemně komunikovat. V mediaci je klíčovým prvkem spokojenost strany konfliktu.

⁸ MOORE, W. Ch., MORGAN, A. *The mediation process: practical strategies for resolving conflict* [online]. 4. vydání. San Francisco, California: Wiley, 2014. s. 9. [cit. 2016-2-1]. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/detail.action?docID=10861014>>.

⁹ TRACHTE-HUBER, E., HUBER, S. *Mediation and negotiation: reaching agreement in law and business*. Cincinnati: Anderson Publishing, 1998. s. 274.

¹⁰ JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2014. s. 18.

¹¹ PLAMÍNEK, J. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 54.

1.3. Mediace vs. soudní řízení

Mezi soudním řízením a mediací je mnoho zásadních rozdílů, a to při samotné iniciaci zahájení těchto řešení sporů, tak i v jejich průběhu a konečně též ve výsledku.

Předně, mediaci je neformální a nepodléhá žádnému pevnému jednacímú řádu, jak je tomu u soudních sporů.¹²

Dále, jak zmiňuje Věra Knoblochová, „na rozdíl od soudního procesu, v němž nezávislá třetí strana (soudce) podřazuje fakta právu, aby dosáhla výsledku, při mediaci pomáhá třetí strana účastníkům podřadit fakta jejich hodnotám a na tomto základě dosáhnout dohody....a právě zde je patrný jeden ze základních rozdílů mezi mediací a soudním procesem – strany si samy volí normy, které budou ovlivňovat výsledek jeho sporu.“¹³

Mediace a soudní proces se též liší ve svém účelu. Při mediaci si strany sdělují svůj přístup ke sporu a mediátor dopomáhá k objasnění skutečných zájmů stran, cílem mediaci v žádném případě není rozhodnutí, kdo je v právu, ani posuzování viny. Z toho důvodu se při mediaci neprovádí žádné dokazování, jelikož není nikoho, kdo by spor posuzoval a rozhodoval. Výsledkem mediaci je tzv. win-win dohoda (obě strany mají pocit vítězství), zatímco výsledkem soudního řízení je autoritativní rozhodnutí ve prospěch jedné nebo druhé osoby.¹⁴ V mediaci je klíčová spokojenost, ne spravedlnost.

Při mediaci může na rozdíl od soudního procesu rovněž docházet k tzv. *caucusu*, tedy k odděleným jednáním, které jsou hojně využívány americkými mediátory¹⁵. Při odděleném jednání se mediátor samostatně sejde s jednou ze stran konfliktu. Účelem *caucusu* je probrat s danou stranou konfliktu záležitosti, o kterých nechce účastník mediaci hovořit na společných setkáních. Mediátor je pak oprávněn druhé straně sdělit

¹² WESTPHALOVÁ, L., SPÁČIL, O., HRUŠÁKOVÁ, M. Legislativní možnosti a meze mediaci konfliktu v rodinněprávních vztazích. In HOLÁ L. et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 103.

¹³ KNOBLOCHOVÁ, V. Alternativní způsob řešení sporů: porovnání soudního smíru a mediaci. *Právník*. 2000, č. 9. s. 866.

¹⁴ KNOBLOCHOVÁ, V. Alternativní způsob řešení sporů: porovnání soudního smíru a mediaci. *Právník*. 2000, č. 9. s. 866.

¹⁵ GARBY, T. Jednat nebo nejednat se stranami odděleně, to je otázka....*Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 33.

jen ty informace, které se dozvěděl při caucusu, k jejichž sdělení ho předemtná strana autorizovala.¹⁶

Mezi současnými mediátory se nezdáka objevují názory, že metoda caucusu není pro mediaci vhodná, jelikož podkopává důvěru stran v nezávislost a nezájatost mediátora. Osobně se domnívám, že jsou spory, ve kterých je použití caucusu žádoucí, ovšem i přesto by mělo k caucusu docházet pouze v případě, že je mediace na tzv. „mrtvém bodě“ a bez caucusu by se nebylo možno posunout dále nebo pokud je zjevné, že se strana zdráhá vyslovit něco podstatného, co by mohlo mediaci pomoci.

Argumentem pro využívání caucusu bývá časová vytíženost stran konfliktu nebo problém vzdálenostní, kvůli nimž se strany nejsou schopny sejít na jednom místě. Ovšem v nynější době, kdy lze problém vzdálenosti a problém časový vyřešit moderními technologiemi a provést např. mediaci online, se tento argument pro použití oddělených jednání stírá.

Dalším rozdílem mezi mediací a soudním řízením (a jedním z důvodů, proč strany konfliktu mohou při řešení sporu upřednostnit právě mediaci namísto soudního řízení) je možnost přístupu veřejnosti. Veřejnost jednání je charakteristický znak soudního procesu a je vyjádřen v § 116 odst. 1 občanského soudního řádu¹⁷. V odstavci 2 stejného ustanovení se stanoví, že „*veřejnost může být pro celé jednání nebo pro jeho část vyloučena, jen kdyby veřejné projednání věci ohrozilo tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, obchodní tajemství, důležitý zájem účastníků nebo mravnost.*“ Mediace je naproti tomu zásadně neveřejná.

1.4. Vztah mediace k rozhodčímu řízení

Pro rozhodčí řízení (nebo také arbitráž) platí obecně v mnohém podobné výhody oproti soudnímu procesu jako pro mediaci. Je rychlejší, levnější a je založena na diskrétnosti.

¹⁶TRACHTE-HUBER, E., HUBER, S. *Mediation and negotiation: reaching agreement in law and business*. Cincinnati: Anderson Publishing, 1998. s. 304.

¹⁷zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o.s.ř.“)

Na druhou stranu, rozhodčí řízení se výrazně odlišuje od mediace v pojetí principu dobrovolnosti. Dobrovolnost se v rozhodčím řízení projeví pouze, když strany souhlasí, že jejich spor může být řešen namísto před klasickým soudem, před soudem arbitrážním (o dobrovolnosti v mediaci bude pojednáno v kapitole Principy mediace).

Další podstatnou odlišností mezi mediací a arbitráží je (podobně jako v komparaci mediace se soudním řízením) výsledek procesu. Výsledkem rozhodčího řízení je rozhodčí nález, který je řešením konečným.¹⁸ Pravomocný rozhodčí nález má účinky pravomocného soudního rozhodnutí¹⁹ a znamená tak překážku věci rozsouzené - *res iudicata* podle § 159a odst. 4 občanského soudního řádu. Naproti tomu v případě neúspěšné mediace je možno obrátit se ohledně sporu na soud či arbitra. Proto lze v praxi doporučit stranám, které se nechtějí obracet na soud, ale vědí, že chtějí dosáhnout v případě konfliktu autoritativního řešení, aby implementovaly do smluv doložky, které stanoví, že se strany pokusí řešit spor nejprve pomocí mediace. Při neúspěchu bude následovat arbitráž. Rovněž lze do smluv implementovat doložku o užití metody Med-Arb či Arb-Med.

1.4.1. Med-Arb

Med-arb (zkráceně z anglického výrazu *Mediation-Arbitrage*, tedy česky *Mediace-Arbitráž*), je metoda ADR, jejímž cílem je pokusit se řešit spor nejprve smírnou cestou, tedy mediací, přičemž v případě, že tato nebude úspěšná, změní se mediátor v rozhodce a rozhodne spor sám. Pokud bude konflikt vyřešen již v rámci mediace, výsledkem řízení bude mediační dohoda. Pokud ovšem spor vyřešen v rámci mediace nebude a mediátor se změní v rozhodce, výsledkem řízení bude rozhodčí nález. Při tom je rozhodce oprávněn, v rámci zachování důvěry, využít do svého rozhodčího nálezu pouze ty informace, které strany předložily v rámci části rozhodčího řízení.

¹⁸ PRCHAL, P. *Mediace ve věcech autorskoprávních*. In HOLÁ L. a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 264.

¹⁹ s. § 28 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: „Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.“

Med-Arb je tedy nástroj, který propojuje mediaci s rozhodčím řízením a stranám zaručuje, že jejich konflikt bude vyřešen, a to buďto dohodou, anebo vydáním rozhodčího nálezu. Výhodou takového procesu je zejména jeho flexibilita, časová a finanční úspora a možnost finálního rozhodnutí. Nevýhodou může být nedůvěra stran v nezávislost a neutralitu mediátora-rozhodce.²⁰ Dalším argumentem proti využití metody Med-Arb je, že strany sporu mohou mít menší motivaci ke sjednání dohody, poněvadž si budou vědomy, že jejich spor bude stejně rozhodnut rozhodcem. Rovněž mohou být strany konfliktu k mediátorovi méně upřímné ze strachu, že by se upřímnost mohla vůči nim obrátit.

1.4.2. Arb-Med

Další alternativní metodou řešení sporu, které spojuje rozhodčí řízení a mediaci je Arb-Med (z anglického Arbitration-Mediation). Nejrozšířenější variantou Arb-Med je Arb-Med pomocí zapečetěné obálky. V této metodě jde o to, že se strany konfliktu podrobí rozhodčímu řízení, na jehož konci je vypracován rozhodcem rozhodčí nález, který vloží do obálky. Před zveřejněním rozhodčího nálezu je stranám konfliktu dána možnost vyřešit svůj spor pomocí mediace. Pokud mediace proběhne a je úspěšná, obálka je zničena. V opačném případě je rozhodčí nález předán sporným stranám.

Metoda Arb-Med je často využívána ve Spojených státech při řešení obchodních sporů z práv z duševního vlastnictví.²¹

1.5. Výhody mediace

Mediace jako alternativní řešení sporu s sebou přináší řadu výhod oproti jiným metodám řešení konfliktů. Předně, strany konfliktu se při mediaci bezprostředně podílí na věcné podstatě řešení. Záleží jen na vůli účastníků mediace, zda se dohodnou. Jistá míra úsilí, kterou strany konfliktu musí vynaložit k nalezení řešení vhodného pro všechny strany (za efektivního vedení mediátora), vede k větší spokojenosti stran

²⁰DOLEŽALOVÁ, M. Institut Med-Arb a jeho uplatnění v českých podmínkách. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 1-2. str. 40-41, 46.

²¹JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s. 2014. s. 41.

s výsledkem procesu, a tím rovněž k větší ochotě stran dohodu dodržet a realizovat.²² Na tom nic nemění ani fakt, že takováto dohoda možná nebude v souladu s hmotným právem, anebo nebude způsobilá ke schválení soudem jako soudní smír.²³

Ponechání zodpovědnosti za výsledek mediace na stranách konfliktu znamená také větší flexibilitu v potenciálním výsledku. Při mediaci nejsou strany limitovány zákonným či smluvním výčtem možných řešení, jako například při soudním nebo rozhodčím řízení. Naopak, mediace umožňuje díky menší míře formalismu pracovat i s aspekty, které nejsou zákonem nebo smlouvou řešeny či předpokládány. Účastníci se tak mohou dostat až ke skutečné podstatě problémů bez toho, aniž by byli svazováni pravidly procesu.

Mediaci je možno zahájit v momentě, kdy se strany konfliktu dohodnou na podstoupení mediace a osobě mediátora, která je mediačním procesem provede. Zároveň mediace není organizačně náročná a rychlost dosažení dohody je závislá pouze na ochotě stran konfliktu.

Vzhledem k tomu, že mediace většinou vyžaduje pouze přímé interakce mezi jejími účastníky a potenciální přítomnost právních zástupců není při mediaci klíčová, ba mnohdy ani žádoucí, a vzhledem k tomu, že náklady na osobu mediátora hradí účastníci, pokud si v dohodě o provedení mediace nesjednají jinak, rovným dílem²⁴, jsou náklady na mediaci často výrazně nižší než náklady na soudní řízení. Nižší náklady jsou dány rovněž menší časovou prodlevou mezi vznikem a řešením konfliktu.

A konečně, nemalým přínosem mediace je i větší pravděpodobnost na zachování neutrálních či pozitivních mezilidských vztahů, pokud se strany konfliktu rozhodnout řešit svůj spor mediací. Nezřídka se spory objevují mezi lidmi, kteří se i po vyřešení konfliktu budou muset dále setkávat. Dohoda, která je výhodná či akceptovatelná pro všechny strany sporu je lepší výchozí pozicí pro jejich budoucí komunikaci, nežli

²²PLAMÍNEK, J. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 55-56.

²³SEDLATÝ, B. Mantinely mlčenlivosti advokáta. In BĚLOHLÁVEK, J. A., KOVÁŘOVÁ, D. *Soudní a mimosoudní projednávání sporů: (rozhodčí řízení a mediace): sborník z kulatého stolu (konaného dne 5.12.2013)*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014. s. 37.

²⁴srov. § 10 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

autoritativní rozhodnutí. Autoritativní rozhodnutí v mnohých případech nutně znamená pro jednu ze stran prohru.²⁵

2. VÝVOJ INSTITUTU MEDIACE

Mediace je již dlouho používána jako nástroj sociální regulace v různých kulturách a existuje ve společnosti již po staletí. Historici uvádějí, že se využívala již např. při komunitních setkáních v Africe, upozorňují na tradiční výskyt mediátorů v Číně a na využívání mediace náčelníky, kněžími a dalšími autoritami v mnoha komunitách jakožto regulačního nástroje.²⁶ Ve starověku sloužila mediace k urovnání sporů mezi příbuzenstvem a uvnitř komunit, v Babylónii a u Féniciánů se dokonce uplatňovala při řešení obchodních rozmršek. Používala se rovněž v antickém Řecku a od dob východořímského císaře Justiniána I. též v římském právu.²⁷

Ovšem až v nedávné době získala mediace novou podobu, začala se skutečně prosazovat a nabývat na významu.

2.1. Vývoj v USA

Mediace jako specifická metoda řešení konfliktu a samotný institut, jak jej známe dnes, se v severozápadní společnosti začala rozvíjet až ve 20. století, a to ve Spojených státech amerických a v Kanadě v souvislosti s příchodem čínských a židovských přistěhovalců.²⁸ Na počátku minulého století se v USA mediace ukázala jako vhodný nástroj k dosažení dohody mezi dělníky a zaměstnavateli. Když vrcholily dělnické nepokoje, byl vytvořen institut Smírčí služby při americkém Ministerstvu

²⁵TRACHTÉ-HUBER, E., HUBER, S. *Mediation and negotiation:reaching agreement in law and business*. Cincinnati: Anderson Publishing, 1998. s. 294-295.

²⁶ LIEGEOIS, J. P. *Developments in mediation, current challenges and the role of ROMED: training programme for Roma mediators* [online]. Strasbourg, France: Council of Europe Publishing, 2013. s. 7. [cit. 2016-2-3]. Dostupné také z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10930833>>.

²⁷ HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2011. s. 13.

²⁸ HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2011. s. 17.

práce, který byl po druhé světové válce přejmenován na Federální mediační a smířčí službu, působící zejména v oblasti kolektivních sporů.²⁹

Ke skutečnému rozvoji mediace v USA nicméně dochází až počátkem 60. let 20. století. Nárůst konfliktů způsobil z důvodu přílišné formálnosti a pomalého průběhu soudních procesů přetíženost amerických soudů. Ve spojení s narůstající nedůvěrou ve státní instituce tak vyvstala nutnost hledat alternativy a nové metody v řešení soudních sporů.³⁰ Reformátoři začali prosazovat mediaci, která dostávala stále institucionalizovanější rámec. Vznikaly výukové programy, první mediační centra, asociace a v 80. letech se její využití rozšířilo z rodinných a komunitních sporů též na obchodní a pracovní konflikty.³¹

V současné době je mediační proces v USA široce využíván, nejvíce v oblasti životního prostředí při vyjednávání mezi veřejnými a zájmovými institucemi. Také se uplatní při řešení sporů ve zdravotnictví a pojišťovnictví mezi lékaři, pacienty a pojišťovnami,³² ale rovněž není ojedinělým využitím mediace ve stavebnictví a v autorských a patentních sporech.³³

2.2. Vývoj v Evropě

Počátkem 90. let 20. století se institucionalizovaná forma mediace dostává také na evropský kontinent, a to na britské ostrovy. Právní základy Velké Británie, patřící do anglosaského světa³⁴, jsou založeny na rozdíl od kontinentální Evropy na zvykovém právu (tzv. *common law*). Soudní proces je zde spojen s výrazně vyššími náklady a je méně předvídatelný, a proto prostředí Velké Británie skýtalo vhodné podhoubí pro rozvoj ADR a mediace. Nicméně v prvních letech nedošlo k razantnímu nárůstu

²⁹ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1.

³⁰ JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2014. s. 33.

³¹ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1.

³² JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s. 2014. s. 34.

³³ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. Vydání. Praha: ALFOM, 2013. s. 19.

³⁴ Pojem anglosaský svět zde používám k vymezení zemí, jejichž právní systém je založen na anglosaském (nebo také angloamerickém) právu, jež je jedním z typů právní kultury. Anglosaské právo je založeno na obecném právu, které je tvořeno soudci skrze precedenty.

mediovaných sporů. Důvodem byla především nedůvěra právníků k využívání této metody a nedostatek zkušeností s mediací. To se změnilo v roce 1999, kdy došlo k nové úpravě anglického civilního procesu. Soudci měli nadále povinnost aktivně prosazovat využívání mediace.³⁵

V kontinentální Evropě se hlouběji rozvíjí mediace v rámci nadnárodních organizací a institucí, zejména Rady Evropy a Evropské unie. V rámci Rady Evropy bylo v roce 1998 Výborem ministrů Rady Evropy přijato doporučení k mediaci ve věcech rodinných, podle něhož mají státy zajistit určité základní mechanismy rodinné mediace a podporovat rozvoj rodinné mediace a vyvinout metody k poskytování relevantních informací o mediaci jako alternativním procesu řešení rodinných sporů³⁶. V roce 2002 bylo přijato doporučení o občanské mediaci³⁷.

V rámci Evropské Unie byly v květnu roku 2000 přijaty Radou Evropské unie závěry o alternativních metodách urovnávání sporů v občanských a obchodních věcech. Tyto závěry obsahovaly prohlášení, že pro následný náležitý vývoj a fungování mimosoudních řízení v oblasti urovnávání občanskoprávních a obchodněprávních sporů je významné stanovit základní zásady, což zároveň umožní zlepšení přístupu ke spravedlnosti. V roce 2001 bylo vydáno doporučení Komise o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou³⁸. V dubnu roku 2002 představila komise Evropského parlamentu Zelenou knihu o alternativním způsobu řešení sporů v občanských a obchodních věcech³⁹, která podnítila konzultace s členskými státy o podpoře využívání mediace a poskytla přehled stavu alternativních

³⁵POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. Vydání. Praha: ALFOM, 2013. s 20.

³⁶ Doporučení Rady Evropy Rec (98)1E/21 leden 1998, k mediaci ve věcech rodinných, přijaté Výborem ministrů 21.1.1998.

Angl. Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to Member States on family Mediation.

³⁷Doporučení Rady Evropy Rec (2002)10E/18 září 2002, o občanské mediaci, přijaté Výborem ministrů 18.9.2002.

Angl. Recommendation Rec (2002)10 of the Committee of Ministers to member States on mediation in civil matters.

³⁸Doporučení Komise 2001/310/ES ze dne 4. dubna 2001 o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou.

Angl. Commission Recommendation of 4 April 2001 on the principles for out-of-court bodies involved in the consensual resolution of consumer disputes. C(2001) 1016.

³⁹Angl. Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law. COM(2002) 0196.

řešení sporů v Evropské unii⁴⁰. To vedlo k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (dále též jen „směrnice o mediaci“).⁴¹

V roce 2013 byly přijaty v rámci Evropské unie dva významné právní předpisy v oblasti spotřebitelských sporů, které se dotýkají mediace. Prvním z nich je směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU o alternativním řešení spotřebitelských sporů⁴², kterou měly členské státy implementovat do svých právních řádů do července roku 2015. Druhým je nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 524/2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line⁴³.

Ač byla v kontinentální Evropě mediace zprvu přijímána se značnou skepsí, postupně se začala prosazovat v souvislosti s vysokým nápadem nových sporů u soudů.

Přístup k mediaci a její praktické využití se v jednotlivých státech značně liší, a to především díky rozdílnosti právních systémů, která resultuje v odlišnou legislativní úpravu mediace v daných zemích a v odlišné organizační začlenění.⁴⁴

2.3. Vývoj v České republice

Mediace byla v České republice donedávna upravena pouze pro trestní oblast, a to v zákoně č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. V jiných oblastech práva nebyla v právních předpisech zakotvena a mohla být poskytována jakoukoli osobou, jež splňovala podmínky pro získání živnostenského oprávnění pro tzv. živnost volnou. S vytvořením zákona upravujícího mediaci v civilních věcech se nicméně počítalo již od ledna roku 2008, kdy byl vládou České

⁴⁰Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Preambule.

⁴¹Angl. Directive 2008/52/EC of The European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters.

⁴²Ang. Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR).

⁴³Ang. Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Regulation on consumer ODR).

⁴⁴HOLÁ, L. Systém vzdělávání mediátorů. In HOLÁ Lenka et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 42.

republiky schválen Plán legislativních prací.⁴⁵ Po přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech navíc vyvstala povinnost institut mediace v civilních věcech v České republice legislativně upravit, a to pro přeshraniční spory.

Připravovaný návrh zákona o mediaci byl čtyřikrát vrácen Legislativní radou vlády Ministerstvu spravedlnosti k přepracování, a to z různých důvodů. Potřetí byl vrácen s doporučením vypracovat návrh zákona, který by byl čistou transpozicí směrnice o mediaci. Využívání mediace v netrestních věcech však nabývalo v posledních letech na intenzitě. Proto se nakonec v návrhu, který byl v roce 2011 vládě předložen ke schválení, přistoupilo k vypracování uceleného návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech. Tento návrh upravoval nejen otázky přeshraničních sporů, jejichž zakotvení vyžadovala směrnice, ale rovněž i další otázky týkající se mediace jako řešení vnitrostátních sporů.

Zákon byl přijat Poslaneckou sněmovnou s pozměňovacími návrhy Senátu dne 2. května 2012. Dne 29. května 2012 byl podepsán prezidentem České republiky, dne 13. června 2012 byl pod číslem 202/2012 Sb. vyhlášen ve Sbírce zákonů a 1. září 2012 nabyl účinnosti.⁴⁶

3. PRINCIPY MEDIACE A JEJICH ZAKOTVENÍ

V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR

Mediace je interdisciplinární obor, stojící na pomezí práva, psychologie a sociologie. Při samotné aplikaci mediace je zapotřebí znalostí nejen z oboru právní vědy, ale rovněž znalostí obecné psychologie, typologie osobnosti, teorie konfliktu, základů vyjednávání a dalších. Vzhledem k tomu, že je mediace praktikována odborníky s různým profesním zaměřením a také s ohledem na fakt, že je mediace stále mladým oborem, mohou být některé dílčí aspekty mediace, jakož i stanovení jejich

⁴⁵ Usnesení vlády České republiky č. 34/2008 ze dne 16. ledna 2008.

⁴⁶ STANISLAV, A., STEINBERGEROVÁ, D. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu úpravy ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. In HOLÁ Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 189, 190, 197.

principů nahlíženy různě.⁴⁷ Z uvedeného důvodu se dále ve výčtu omezím na základní principy, které jsou pro mediaci stěžejní.

3.1. Dobrovolnost

Mediace je založena na svobodném rozhodnutí podstoupit proces mediace. Podle Dany Potočkové „dobrovolností v mediaci rozumíme svobodnou volbu stran v mediaci setrvat, přerušit nebo z ní odejít, přijímat rozhodnutí a uzavírat dohody.“⁴⁸

Platný právní řád České republiky nezakotvuje pro žádnou oblast sporů povinnou mediaci. Zákon o mediaci reflektuje princip dobrovolnosti v plné míře, když v § 4 odst. 1 stanoví, že je mediace zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace, přičemž smlouvou o provedení mediace se dle § 2 písm. e) rozumí písemná smlouva mezi stranami konfliktu a nejméně jedním mediátorem. Legislativní zakotvení zahájení mediačního procesu smlouvou⁴⁹, institutem ze své podstaty dobrovolným, je evidentním vyjádřením principu dobrovolnosti.

Neméně podstatný je v této souvislosti rovněž § 3 odst. 3 zákona o mediaci zdůrazňující výlučnou odpovědnost stran konfliktu za obsah mediační dohody a § 6 odst. 3 písm. c) a d) zákona o mediaci akcentující možnost stran kdykoli mediaci ukončit, a to buďto jednostranně nebo společným prohlášením.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „občanský soudní řád“ či „o.s.ř.“) rovněž nepopírá při úpravě mediace princip dobrovolnosti. V § 100 odst. 3 stanoví: „*Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu v soudním řízení účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin a za tím účelem přerušit řízení na dobu nejdéle tří měsíců.*“ Dle formulace o.s.ř. je zjevné, že soud je pouze oprávněn nařídit první setkání s mediátorem, přičemž toto první setkání neznamena zahájení mediace dle zákona o mediaci, a proto zde nelze hovořit o povinné

⁴⁷HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 18.

⁴⁸POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, 2013. s. 56.

⁴⁹§ 1724 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Smlouvou strany projevují vůli zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy.“

mediaci⁵⁰. Soud nemůže v České republice strany nutit do uzavření smlouvy o provedení mediace a ani jim to nepřikazuje⁵¹. První setkání s mediátorem v pojetí o.s.ř. má být spíše „motivační schůzkou“, která by měla strany sporu přesvědčit o vhodnosti řešení konfliktu alternativním způsobem.

Projevy principu dobrovolnosti lze tedy spatřovat v již zmíněné svobodné vůli stran při rozhodnutí pro podstoupení mediačního procesu a rovněž v zachování práva stran kdykoli proces mediace ukončit a obrátit se se svým nárokem na soud či rozhodce⁵².

3.2. Důvěrnost

Princip důvěrnosti, či diskrétnosti ohledně informací sdělených při mediaci je dalším ze zásadních principů a nezbytnou podmínkou mediace. Princip důvěrnosti úzce souvisí s povinností mlčenlivosti mediátora. Mediátor se při výkonu mediace dostává do kontaktu s informacemi, které mohou být pro strany konfliktu citlivé, popřípadě mohou tvořit obsah obchodního tajemství⁵³ ve smyslu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „nový občanský zákoník“), nebo s informacemi, které chrání zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Bez zakotvení povinnosti mlčenlivosti mediátora by strany konfliktu byly jen stěží motivovány ke sdílení informací, protože poskytnuté údaje by mohly být použity mediátorem nebo prostřednictvím mediátora jako důkaz proti nim. Účel mediace by nemohl být naplněn.⁵⁴

Dle § 9 odst. 1 zákona o mediaci je „mediátor povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, a

⁵⁰ HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 18.

⁵¹ SVATOŠ, M. Mýty a fakta o prvním setkání s mediátorem, aneb všechno, co jste o mediaci chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 11, s. 48.

⁵² HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 19.

⁵³ § 504 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Obchodní tajemství tvoří konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a jejichž vlastníci zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení.“

⁵⁴ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 49, 50.

to i po vyškrtnutí ze seznamu. To platí i v případě, že nebyla uzavřena smlouva o provedení mediace.“

Povinnost mlčenlivosti dle předchozího odstavce se vztahuje nejen na všechny fáze mediace, ale i na její přípravu, tedy také na první setkání s mediátorem nařízené soudem. Mlčenlivosti dále podléhá jakákoli informace sdělená stranou konfliktu při výkonu mediace, což zahrnuje také informace sdělené při tzv. caucusu - oddělených jednáních, kdy mediátor jedná s každou stranou konfliktu zvlášť. Takto získanou informaci pak mediátor nesmí sdělit druhé straně konfliktu, jak již bylo uvedeno výše.⁵⁵ Důvěrnosti podléhá veškerá ústní komunikace a také dokumenty, které byly během mediace vyhotoveny. Jde zejména o veškeré poznámky mediátora, mediační zápisy a zápisy stran. Výjimkou jsou ovšem smlouva o provedení mediace a mediační dohoda, které povinnosti mlčenlivosti podléhají jen za předpokladu, že se na tom strany dohodly. Stejně tak písemnosti a údaje, o kterých účastníci věděli již před zahájením mediace, nebo které si mohou opatřit zákonným způsobem, jsou z mlčenlivosti vyňaty.⁵⁶

Povinnost mlčenlivosti je legislativně zakotvena pouze pro osobu mediátora a nevztahuje se ze zákona na samotné strany konfliktu. Při přípravě zákona o mediaci se nejprve počítalo s povinností mlčenlivosti rovněž pro strany konfliktu. Vycházelo se při tom ze zahraničních úprav (například z právní úpravy Slovenska nebo též USA).⁵⁷ Nakonec převážily obavy, že by zakotvení povinnosti mlčenlivosti stran konfliktu mohlo ohrozit jejich právo domáhat se práva u soudu či jiného orgánu a ohrozit důkazní povinnosti a povinnosti tvrzení účastníka v případném soudním řízení, které by následovalo po neúspěšné mediaci⁵⁸.

Povinnost mlčenlivosti se podle § 9 odst. 4 zákona o mediaci vztahuje obdobně jako na mediátora také na osoby podílející se na přípravě a zajištění výkonu mediace (dále též „osoby spolupracující“ či „osoby řízené mediátorem“). Mezi takovou osobou a

⁵⁵ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 50, 51.

⁵⁶ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. s. 58.

⁵⁷ CHOLENSKÝ, R. Povinnost mlčenlivosti mediátora a dalších osob zúčastněných na mediaci. In HOLÁ L. et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 214.

⁵⁸ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 49-51.

mediátorem nemusí být pracovněprávní vztah, může být pouze přizván za účelem posouzení odborných otázek. Pro ilustraci lze za takovou osobu považovat tlumočnicka. Naproti tomu za spolupracující osoby nelze považovat ty účastníky mediace, kteří se účastní mediace na základě souhlasu stran sporu, jako jejich „quasi podpůrci“ (na ně se tedy nevztahuje povinnost mlčenlivosti).⁵⁹

Konstrukce mlčenlivosti je omezena zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále též „trestní zákoník“)⁶⁰ a zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním⁶¹ (dále též „trestní řád“). Mediátor je povinen oznámit skutečnost, že se dozvěděl o přípravě nebo páchání určitých trestných činů dle trestního zákoníku nebo je překazit a stejně tak je povinen vyhovět dožádání orgánů činných v trestním řízení podle trestního řádu. Toto omezení mlčenlivosti mediátora se plně nevztahuje na mediátora, který je advokátem. Povinnost oznamovací dle § 368 odst. 3 trestního zákoníku „*nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe.*“ Mediace sice není výkonem právní praxe (v případě, že ji vykonává mediátor, který je zároveň advokátem, jedná se o jinou činnost advokáta⁶²), ale jak uvádí odborná literatura, lze se přiklonit k závěru, že oznamovací povinnost dle trestního zákoníku se na mediátora – advokáta vztahovat nebude.⁶³

Mediátor je dále dle § 9 odst. 3 zákona o mediaci zproštěn povinnosti mlčenlivosti pouze „*v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem či jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu činnosti mediátora mezi ním a stranou konfliktu anebo jejím právním nástupcem a dále v rozsahu nezbytném pro svou obranu v rámci dohledu nad činností mediátora nebo v kárném řízení.*“

Nad tento rámec lze povinnosti mlčenlivosti mediátora zprostit pouze se souhlasem všech stran konfliktu (podle § 9 odst. 2 zákona o mediaci). Vzhledem k tomu, že zákon o mediaci nestanoví, jakou formou to mají strany učinit, postačí k tomu ústní prohlášení. Právo zprostit mediátora mlčenlivosti přechází na právního

⁵⁹ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. s. 53.

⁶⁰ srov. § 367 a § 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶¹ srov. § 8 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁶² srov. § 56 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále též jen „zákon o advokacii“).

⁶³ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 51.

nástupce. V případě úmrtí fyzické osoby či prohlášení za mrtvého, přejde toto právo na jeho dědice a při zániku právnické osoby, přejde právo na právnickou osobu, která vstoupí do jejich práv a povinností.⁶⁴

Možnost zproštění povinnosti mlčenlivosti osob řízených mediátorem není v zákoně o mediaci speciálně upravena. Jak a zda je možné zprostit této povinnosti osoby řízené mediátorem postupem podle § 9 odst. 2 (kde je upraveno zproštění povinnosti mlčenlivosti mediátora), není dle odborné literatury jednoznačné. Jiří Grygar se přiklání k interpretaci, že ze systematické výstavby ustanovení § 9, kdy úprava zproštění povinnosti mlčenlivosti mediátora předchází úpravě povinnosti mlčenlivosti osob řízených mediátorem je zřejmé, že nebylo záměrem legislativce upravit možnost zproštění mlčenlivosti řízené osoby. K tomu dodává: „*Vycházíme-li ze zásady, že výjimky z pravidla vykládáme restriktivně, pak by zájem na zachování mlčenlivosti měl převážet nad zájmem na zproštění mlčenlivosti u osoby mediátorem řízené. To platí zejména tehdy, pokud je zřejmé že zájmy mediátora a osoby jím (dříve) řízené se mohou v době rozhodování o zproštění mlčenlivosti zásadně lišit.*“ Jiří Grygar uvádí jedinou variantu, kdy lze zprostit řízenou osobu povinnosti mlčenlivosti. Může se tak podle něj stát pouze pokud s tím souhlasí strany konfliktu a zároveň mediátor, a to na základě zásady volenti non fit iniuria.⁶⁵

S uvedeným výkladem nekoresponduje názor kolektivu autorů v komentáři k zákonu o mediaci, v němž nalezneme, že vedle mediátora je rovněž možno zprostit povinnosti mlčenlivosti spolupracující osoby podle postupu v § 9 odst. 2 zákona o mediaci, tedy pouze se souhlasem stran konfliktu.⁶⁶

Důvěrnost mediace je, jak již bylo vysvětleno, jedním ze základních principů mediace a slouží především k ochraně stran konfliktu. Spolupracující osoba se při výkonu mediace může jistě dozvědět informace, které by mohly být v rozporu se zájmem mediátora. Předmětné ustanovení není konstruováno na ochranu práv

⁶⁴ CHOLENSKÝ, R. Povinnost mlčenlivosti mediátora a dalších osob zúčastněných na mediaci. In HOLÁ L. et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 208.

⁶⁵ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. s. 53, 54.

⁶⁶ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 54.

mediátora, nýbrž především pro zajištění postavení stran konfliktu. Proto dle mého názoru postačí, když ke zproštění mlčenlivosti spolupracujících osob vysloví souhlas všechny strany konfliktu, jak je stanoveno v § 9 odst. 2 zákona o mediaci.

Pokud strany mají zájem upravit si povinnost mlčenlivosti mezi sebou, mohou ji sjednat nad zákonný rámec v dohodě o provedení mediace⁶⁷. Takto sjednaná smluvní povinnost mlčenlivosti sporných stran ovšem není zárukou, že informace získané při mediačním řízení nebudou použity u soudu. V občanském soudním řádu je totiž v § 214 povinnost mlčenlivosti upravena následovně: *„Dokazování je třeba provádět tak, aby byla šetřena povinnost zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích chráněných zvláštním zákonem a jiná zákonem stanovená nebo státem uznávaná povinnost mlčenlivosti. V těchto případech lze provést výslech jen tehdy, jestliže vyslychaného zprostil povinnosti mlčenlivosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu má tuto povinnost; přiměřeně to platí i tam, kde se provádí důkaz jinak než výslechem.“*

Vzhledem k tomu, že smluvní povinnost mlčenlivosti stran není stanovena zákonem a nejedná se o utajované informace chráněné zvláštním zákonem⁶⁸, je pravděpodobné, že soud informace získané při mediaci, jež budou soudu poskytnuty jako důkaz jednou ze stran konfliktu, použije a jako důkaz je provede⁶⁹. Nelze totiž obecně říci, že by se jednalo o důkazy nezákonné. Důkaz je nezákonným, a tedy nepřijatelným, pokud byl pořízen nebo opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby⁷⁰. Pokud je informace získána v průběhu mediace, jistě nejde o nezákonné pořízení nebo opatření důkazu ve smyslu předchozí věty, jelikož to není v rozporu s platnými právními předpisy a ani tím nedošlo k porušení práv jiné fyzické osoby.

Dle názorů některých autorů, by soud neměl připustit použití důkazů vzniklých při mediaci, krytých smluvní povinností mlčenlivosti, v soudním řízení. Šlo by o zjevné zneužívání mediace a důvěry účastníků a došlo by tak k zásahu do rovného postavení

⁶⁷ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 50.

⁶⁸ zákon 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

⁶⁹ CHOLENSKÝ, R. Povinnost mlčenlivosti mediátora a dalších osob zúčastněných na mediaci. In HOLÁ L. et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 216.

⁷⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.10.1998, sp. zn 21 Cdo 1009/98.

stran, v důsledku něhož by byla zvýhodněna strana porušující smluvní povinnost a k porušení práva na spravedlivý proces.⁷¹

3.3. Princip nestrannosti a nezávislosti

Funkce mediátora je především zprostředkující a je založena na nedirektivním přístupu. Mediátorovi nenáleží konflikt hodnotit nebo dokonce projevovat sympatie vůči některé straně konfliktu či nesouhlas. Zaručení nezávislosti a nestrannosti mediátora je pilířem důvěry, kterou účastníci v mediaci vkládají, a vyjádření stanoviska mediátora k projednávané problematice může ohrozit celý proces mediace (a to zejména ve facilitativním modelu mediace).⁷²

Princip nestrannosti spočívá v absenci konfliktu zájmů, tedy v neexistenci vazeb mediátora ke stranám konfliktu nebo k předmětu sporu, zatímco princip nezávislosti chápeme především jako nezávislost mediátora na výsledku sporu.

Mediátor má přispívat vlastními silami k urovnání konfliktu mezi stranami, nepřísluší mu rozhodovat o specifickém druhu řešení. Je nutné, aby jeho vztah vůči stranám konfliktu byl vyvážený⁷³, a proto je mediátor „*povinen provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí a bez zbytečného odkladu informovat strany konfliktu o všech skutečnostech, pro které by se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo k jejich zástupcům mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti*“⁷⁴.

Jistou zárukou nezávislosti a nestrannosti mediátora je zákaz stanovený v § 8 odst. 2 zákona o mediaci, podle něhož mediátor nesmí poskytovat právní služby podle jiného právního předpisů (i když je k tomu jinak oprávněn) ohledně konfliktu, ve kterém činil přípravné kroky k mediaci či samotnou mediaci vedl. Toto ustanovení se

⁷¹ CHOLENSKÝ, R. Povinnost mlčenlivosti mediátora a dalších osob zúčastněných na mediaci. In HOLÁ Let al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 218,219.

⁷² DOLEŽALOVÁ, M., LEYNSEELE, P. V. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č.12, s. 427.

⁷³ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 26. [cit. 2016-2-17]. Dostupná také z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

⁷⁴ srov. § 8 odst. 1 písm. a), c) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

nicméně nebude vztahovat na vyslovení případného právního názoru v průběhu mediace, pokud o to strany požádají.⁷⁵

V případě, že by nebyl požadavek nezávislosti a nestrannosti mediátora naplněn, a bylo by možné pochybovat o jeho podjatosti, je nutné, aby mediátor odmítnul uzavření smlouvy o provedení mediace⁷⁶. V případě, že by došlo k pochybnostem o nepodjatosti mediátora v průběhu mediace, je mediátor povinen mediaci ukončit⁷⁷.

3.4. Princip sebeurčení, princip převzetí odpovědnosti

Mediace je založena na předpokladu, že strany konfliktu jsou za přítomnosti mediátora samy schopny dobrat se akceptovatelné dohody a posoudit ji, a za tím účelem mediátor strukturuje proces komunikace a zasazuje se o nalezení přijatelného řešení pro obě strany, ale sám řešení nenavrhuje.⁷⁸ To je plně v gesci stran.

V mediaci rozhodují o všech věcných aspektech řešení nebo dohody pouze strany konfliktu. Mají plnou svobodu při rozhodování ohledně řešení konfliktu a meze této volnosti, za předpokladu, že nezasáhnou do práv třetích osob, si sami určují.⁷⁹ V tom spočívá princip sebeurčení.

Na princip sebeurčení úzce navazuje princip převzetí odpovědnosti, jehož vyjádřením je v zákonné úpravě § 3 odst. 3. Ten zakotvuje odpovědnost stran konfliktu za výsledek mediační dohody. O této odpovědnosti musí být strany informovány mediátorem již před zahájením mediace.⁸⁰

⁷⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 595.

⁷⁶ § 5 odst. 1 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

⁷⁷ § 6 odst. 1 písm a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

⁷⁸ SOBOTKOVÁ, I. Psychologické aspekty rodinné mediace. In HOLÁ Lenka et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 90.

⁷⁹ PLAMÍNEK, J. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 65.

⁸⁰ srov. § 3 odst. 4 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

3.5. Princip neformálnosti

Mediace je často individualizovaná a nepodléhá jednotným pravidlům. Každý mediátor má svůj osobitý styl řízení mediace, organizuje svou roli podle svého uvážení na základě specifik stran konfliktu a až účastníci mediace určují směr, jakým se bude mediace ubírat a s tím spojená pravidla. Tato zvláštnost mediace a důležitost dílčích aspektů mediovaného problému jsou reflektovány zákonnou úpravou mediace, která přijímá princip neformálnosti a upravuje organizaci mediace poněkud stručně.

Průběh mediace a jejích jednotlivých fází není zapotřebí fixovat zákonem. Jelikož mediace má hmotněprávní charakter, jde ve své podstatě o hmotněprávní dohodu mezi stranami konfliktu a mediátorem, ve které si strany sjednávají, že se pokusí za pomoci odborného vedení mediátora nalézt řešení akceptovatelné pro všechny. Při tom se budou řídit dohodnutými pravidly, jejichž obecný rámec nabízí právě zákonná úprava.⁸¹

Postup mediátora při mediaci je v zákoně o mediaci, jak již bylo uvedeno výše, upraven pouze v hrubých obrysech. Mediátor musí zejména provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí, vytvářet vhodné podmínky pro vzájemnou komunikaci stran, pro nalézání přijatelného řešení a brát na zřetel názory stran.⁸² Mediátor nesmí opomenout svou poučovací povinnost, jíž je vázán před začátkem mediace, musí dodržet postup zahájení mediace dohodou o provedení mediace, postup pro ukončení mediace a postupy doručování.⁸³

I přes absenci zákonného zakotvení obligatorního průběhu mediace je při uplatňování principu neformálnosti třeba brát na zřetel, že při praktickém využití mediace je účelné dodržovat určitý postup a uskutečňovat jednotlivé kroky ve správném pořadí, abychom zajistili nejvyšší možnou šanci na úspěch.⁸⁴

⁸¹ HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 20.

⁸² srov. § 8 odst. 1 a), b) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

⁸³ srov. § 3 odst. 4, § 4, § 6, § 7 a § 12 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

⁸⁴ DOLEŽALOVÁ, M, LEYNSEELE, P. V. Mediacie v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12, s. 420.

4. SMĚRY V MEDIACI

Mediace je tvůrčí proces, ve kterém mediátor napomáhá stranám konfliktu diskutovat o problému. Mediátor vytváří při mediaci otevřené, důvěrné prostředí, ve kterém jsou strany povzbuzovány k diskusi o faktech konfliktu, jakož i o jejich osobních pocitech ohledně problému, který je přivedl k mediaci. Mediace je obvykle orientovaná na specifický konflikt a má pružně strukturovaný proces, jež může být mediátorem ponechán téměř bez zásahu jako volně plynoucí, anebo naopak může být mediátorem pevně řízen a kontrolován, či dokonce jim může být ovlivňován tak, že budou strany direktivně vedeny ke konkrétnímu řešení jejich konfliktu.⁸⁵

V mediaci je evidentně možné aplikovat řadu postupů a metod, a tak se v průběhu let vyvinulo několik přístupů, ve kterých jsou jednotlivé mediační metody uplatňovány v různých proporcích, a to mimo jiné též dle toho, jakou míru direktivity mediátoři v řízení mediace preferují. Mezi základní mediační přístupy řadíme přístup facilitativní a evaluativní, k nimž se v posledních letech přidává přístup transformativní.

4.1. Facilitativní mediace

Jak vyplývá ze samotného názvu tohoto přístupu, facilitativní mediace vychází ze dvou pojmů: facilitace a mediace. Facilitace obecně v podstatě odkazuje na jednání, při němž je usnadňována komunikace. Je to pojem, který mediátoři i mnozí další často využívají, když chtějí charakterizovat a vysvětlit práci a postupy, které vykonávají. Facilitace je stejně jako mediace jedním z alternativních způsobů řešení sporů, jde o techniku, která umožní dovést skupinu lidí k cíli obtížného jednání nebo porady, a to přes veškeré komunikační překážky, nedorozumění, neefektivnost sdělení a nejasnosti.

Mediace a facilitace jsou často značně obecně definovány a jejich definice mohou být vcelku podobné. Jedním z obecných rozdílů mezi mediací a facilitací je to, že facilitátoři zpravidla jednají s velkým počtem lidí a se skupinami, kdyžto mediátoři při své činnosti jednají se stranami konfliktu, přičemž na každé straně (ač tomu tak být

⁸⁵ FRITZ, J. M. *Moving toward a just peace: the mediation continuum* [online]. Dordrecht: Springer, 2014. s. 152. [cit. 2016-03-1]. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10805542>>.

nemusí) bývá obvykle jednotlivec. Mediátor navíc sepisuje mediační dohody, zatímco při facilitaci k sepsání dohod většinou nedochází.⁸⁶

Facilitativní mediace je nejrozšířenějším mediačním přístupem, vycházejí z ní standardy vzdělávání mediátorů v mnoha zemích. Při facilitativní mediaci je kladen důraz nejen na fakta předmětu konfliktu a související informace, ale též na správné zjištění zájmů stran. Pozornost je věnována též emoční stránce konfliktu. Hlavní úlohu mají strany konfliktu a jen na nich je, o čem budou v mediaci dále hovořit. Mediátor vystupuje jako neutrální osoba, která se striktně drží své role průvodce procesem a nevyjadřuje své osobní pocity či názory ohledně možných řešení sporu, nevyjadřuje se k obsahové stránce sporu a nehodnotí nic, co se při mediaci dozví. Jan Štandera a Hana Lenghartová uvádějí, že „*hlavním cílem facilitativního mediátora je vyřešení sporu účastníků mediace na niterní úrovni jejich sporu, když v procesu mediace pátrá a snaží se zjistit skutečné zájmy a potřeby stran.*“

Cílem facilitativní mediace je nejen řešení konfliktu, ale též snaha o zachování vztahu mezi účastníky mediace. Vzhledem k tomu, že tento přístup považuje za stěžejní analýzu opravdových zájmů stran a potřeb a neodmítá vyjadřování emocí, trvá takováto mediace déle, nežli mediace evaluativní.⁸⁷

4.2. Evaluativní mediace

S rostoucím počtem mediátorů z řad právníků, ekonomů a techniků se v mediaci začal prosazovat přístup, který nazýváme evaluativní. Jak vyplývá z pojmenování, připouští tento přístup jistou míru evaluace konfliktu mediátorem, což staví mediátora do aktivnější pozice při mediaci. Díky aktivnější pozici si může mediátor počínat rozhodněji a více se zasadit o případné vyřešení konfliktu. Mediátor při uplatňování evaluativní mediace nevěnuje příliš času pocitům stran. Naopak, emoční stránka konfliktu je odsouvána do pozadí. Ani skutečné zájmy stran nejsou zkoumány a

⁸⁶ FRITZ, J. M. *Moving toward a just peace: the mediation continuum* [online]. Dordrecht: Springer, 2014. [cit. 2016-03-1]. s. 150. 164. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10805542>>.

⁸⁷ ŠTANDERA, J., LENGHARTOVÁ H. „Advokátní“ mediace na vzestupu. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 4, s. 31.

analyzovány v tom rozsahu, jak je tomu u facilitativní či dokonce transformativní mediace. Mediační proces je v evaluativním přístupu orientován na řešení, tedy v ideálním případě na mediační dohodu a zachování pozitivního budoucího vztahu stran není zvláště šetřeno. Z povahy tohoto přístupu je evaluativní mediace preferována zejména při řešení obchodních sporů, kde je tlak na rychlé a efektivní řešení.

Na rozdíl od facilitativních mediátorů se evaluativní mediátoři nedrží zásady nevměšování do sporu a nehodnocení. Pokud je o to strany konfliktu požádají, vyjádří svůj názor na obsahovou stránku sporu, popřípadě též vyhodnotí možná řešení konfliktu.⁸⁸ Mediátor má tedy možnost vyjádřit se k samotnému předmětu sporu, sdělit svůj postoj, odhadnout a nastínit možná řešení a důsledky řešení konfliktu, což může výrazně ovlivnit další průběh mediace.

Často je evaluace aplikována mediátory, jež mají právní vzdělání. Ti jsou na analýzu konfliktu a hledání řešení orientováni, a proto je jim evaluativní mediace bližší. Zároveň jsou při evaluativní mediaci právníci v pozici mediátora zřejmě kvalifikovanějšími k vyhodnocení sporu nežli mediátoři z humanitních oborů, jelikož analýzu možností provádějí při své profesi na denní bázi.

Výhodou evaluativní mediace je potřeba kratšího časového rámce k vyřešení konfliktu. Oproti tomu je značnou nevýhodou jisté narušení neutrality mediátora. To zpravidla nastane, jestliže mediátor vyjádří po žádosti účastníků mediace svůj názor na spor a naznačí, jak by byl spor posuzován v případě soudního řízení. Strana sporu, která s takovým hodnocením nesouhlasí a považuje jej za mylné, může vyjádření mediátora považovat za porušení jeho nestrannosti.⁸⁹

Zákon o mediaci sice připouští, aby mediátoři prosazující evaluativní přístup mohly v průběhu mediace vyjádřit svůj právní názor na věc stran konfliktu nebo některou její dílčí otázku, je však třeba pamatovat na to, že mediátor nesmí ohledně

⁸⁸ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání, Praha: ALFOM, 2013. s 63-64.

⁸⁹ ŠTANDERA, J., LENGHARTOVÁ H. „Advokátní“ mediace na vzestupu. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 4, s. 33-34.

předmětu sporu, o němž se vede mediace, poskytovat právní služby podle jiného právního předpisu, jak bylo uvedeno výše.⁹⁰

4.3. Transformativní mediace

Nejmladším mediačním přístupem je přístup transformativní, který se začíná prosazovat koncem 80. let. Nejznámějšími představiteli jsou Robert Bush a Joseph Folger, kteří představili transformativní mediaci ve své knize *The Promise of Mediation*.⁹¹ Ve středu zájmu transformativní mediace je člověk. Mediátoři aplikující transformativní mediaci se snaží vyzdvihnout silné stránky jedince.

Při transformativní mediaci není stěžejní, zda strany konfliktu dospějí k řešení. Cílem transformativního mediačního procesu je umožnit účastníkům rozvinout se po lidské, morální a emoční stránce. Strany konfliktu jsou vedeny k vlastnímu osobnostnímu růstu a zároveň též ke zjemnění svého pohledu na druhou stranu sporu a k pochopení oponenta. Účastníci jsou hlavními tvůrci mediačního procesu a jsou za něj plně odpovědní. Mediátorova pozice je silně oslabena. Ten zejména pozoruje reakce stran a pomáhá jim k vzájemnému porozumění. Za tím účelem opakuje a interpretuje, co již bylo řečeno tak, aby se vyvaroval negativním hodnocením stran a vzájemným obviňováním.⁹²

Jak vyplývá z výše uvedeného, transformativní mediace cílí na upevnění mezilidských vztahů, soustředí se na niterné prožívání a zažívání situací, ke kterým došlo a nesnaží se primárně dospět k faktickému řešení konfliktu. Jak uvádí Folger, Brzobohatý a Poláková, „*transformativní mediace nabízí takový přístup, který umožňuje pracovat s nesmírně mocnou zkušeností účastníků konfliktu, protože věří v sílu lidské interakce, která dokáže osvobodit lidem vlastní potenciál k vyvažování mezi individuální*

⁹⁰ srov. § 8 odst. 2 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci

⁹¹ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, 2013. s. 64.

⁹² POWELL, E. D. *The heart of conflict: a spirituality of transformation*. Kelowna, BC: Norhstone, 2003. s. 167.

*silou, mocí a srozumitelností na jedné straně a vědomím společné propojenosti, společenských vazeb na straně druhé.*⁹³

5. OSOBA MEDIÁTORA

Mediátorem se dle zákona o mediaci rozumí fyzická osoba, která je zapsána v seznamu mediátorů.⁹⁴ Na mediátora, zapsaného v seznamu mediátorů (dále také „zapsaný mediátor“) se vztahují všechny práva a povinnosti vyplývající ze zákona o mediaci. Pouze zapsaný mediátor může být soudem vybrán, aby vedl soudem nařízené první setkání s mediátorem, pokud si strany mediátora nezvolí samy.⁹⁵

Vedle zapsaných mediátorů se však v praxi objevují též mediátoři, kteří mediaci praktikují na základě živnostenského zákona⁹⁶, v rámci tzv. živnosti volné. Tito mediátoři zpravidla nesplnili požadavky kladené na osobu mediátora zákonem o mediaci, nevykonali mediátorskou zkoušku a nejsou zapsáni v seznamu mediátorů. Zákon o mediaci se tak na ně, vzhledem k definici mediátora, nevztahuje.

Do účinnosti nového občanského zákoníku bylo nevýhodou mediace prováděné mediátorem, který nesplňuje požadavky dle zákona o mediaci, že taková mediace neměla hmotněprávní ani procesní účinky související se zahájením a průběhem mediace vykonávané zapsaným mediátorem, které budou rozebrány dále (zejména neměla vliv na plynutí promlčecích a prekluzivních lhůt).⁹⁷ Tato nevýhoda byla přijetím nového občanského zákoníku odstraněna a postavení mediátorů praktikujících na základě živnostenského zákona tak bylo posíleno.

S ohledem na výše uvedené budu v této práci dále hovořit pouze o mediátorovi, jak jej definuje zákon o mediaci.

⁹³ FOLGER, P. J., BRZOBOHATÝ, R., POLÁKOVÁ, L. Transformativní mediace ve světě a v České republice. In HOLÁ L., MALACKA, M., et al. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges. 2015. s. 73.

⁹⁴ srov. § 2 písm. c) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

⁹⁵ srov. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁹⁶ zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

⁹⁷ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 67-68.

5.1. Úloha mediátora

Mediátor má v mediaci působit jako neutrální osoba, která pomáhá stranám konfliktu zprostředkovat komunikaci. Mediátorovi nepřísluší soudit strany a řešit věcnou podstatu sporu či se k meritu věci vyjadřovat (výjimkou je evaluativní model mediace). Nevystupuje ani jako právní zástupce stran, má pouze usměrňovat jejich dorozumívání a dovést strany k vyjednávání. Mediátor musí věnovat pozornost každému vyřčenému slovu, jakož i neverbálním projevům.⁹⁸ Aktivně naslouchá, shrnuje, co bylo řečeno, parafrázuje, zrcadlí strany konfliktu, pokládá dotazy a pomáhá pochopit stranám sporu postoje a názory druhé strany a vyjasňovat nepřesnosti⁹⁹.

Vzhledem k účelu mediace, kterým je oboustranně výhodné řešení, je stěžejní, aby mediátor vedl strany ke stanovení priorit, tedy určení, co je pro ně zásadní a co pro ně má menší význam. Priorita jedné strany může být vnímána druhou stranou jako cosi podružného, a proto schopnost správně rozpoznat, ohodnotit a vyzdvihnout priority stran je jedním z klíčových úkolů mediátora, jelikož otevírá možnost k dohodě.

Konkrétní role mediátora závisí zpravidla na specifických okolnostech mediace, jako například na předmětu sporu, přístupu stran k mediaci, na vzdělání a charakteru stran konfliktu, na jejich společenském a kulturním zázemí, ale i na prostředí, ve kterém mediace probíhá. Všechny tyto okolnosti jsou ve spojení se zkušenostmi a osobností mediátora významné pro determinaci způsobu vedení mediace. Na základě nich bude mediátor zastávat spíše roli vůdčí osoby v mediaci, tedy jakési autority jasně stanovující průběh procesu, nebo naopak nechá diskuzi mezi stranami volně probíhat.¹⁰⁰ Podle těchto skutečností bude mediace vedená mediátorem vykazovat prvky transformativní, facilitativní nebo evaluativní mediace, jak byly popsány v kapitole 4.

⁹⁸ DOLEŽALOVÁ, M., LEYNSEELE, P. V., DE PUTTE, F. V. Mediace jako doplněk (či alternativa?) soudního procesu. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 8, s. 33-34.

⁹⁹ ŠTANDERA, J. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení?. *Právní rozhledy*. 2011, č. 22, s. 806-807.

¹⁰⁰ DOLEŽALOVÁ, M., LEYNSEELE, P. V., DE PUTTE, F. V. Mediace jako doplněk (či alternativa?) soudního procesu. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 8, s. 33-34.

5.2. Kvalifikační předpoklady mediátora

Mediátorem se může stát fyzická osoba, která je způsobilá k právním úkonům, je bezúhonná, má vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo navazujícím magisterském studijním programu v České republice, nebo získala obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí (pokud ji bylo toto vzdělání v České republice uznáno podle zvláštního právního předpisu nebo pokud je Česká republika vázána mezinárodní smlouvou, která stanoví uznání takového vzdělání), složila zkoušku mediátora (nebo ji byla uznána kvalifikace) a nebyla v posledních pěti letech vyškrtuta ze seznamu mediátorů¹⁰¹. Po splnění uvedených podmínek, které budou jednotlivě rozvedeny níže, vzniká této osobě právní nárok na zápis do seznamu mediátorů (dále též jen „seznam“), který provede na písemnou žádost Ministerstvo spravedlnosti. Zápisem do seznamu se oficiálně stává mediátorem.

Podmínku způsobilosti k právním úkonům je třeba vykládat ve světle úpravy nového občanského zákoníku, účinného od 1.1.2014, jímž byl pojem způsobilost k právním úkonům nahrazen pojmem svéprávnost. Svěprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)¹⁰², přičemž plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Plnou svéprávnost je ovšem možno nabýt též před dovršením zletilosti, v případě tzv. emancipace, tedy přiznání svéprávnosti, nebo uzavření manželství.¹⁰³ Vzhledem k tomu, že jednou z dalších podmínek pro výkon funkce mediátora je získání vysokoškolského vzdělání, lze dovodit, že se uvedená výjimka nabytí svéprávnosti před dosažením zletilosti nebude aplikovat a předpokladem mediátora bude nejen svéprávnost, ale též zletilost¹⁰⁴.

Předpoklad bezúhonnosti je v zákoně o mediaci dále specifikován. V této speciální úpravě se stanoví, že bezúhonným není ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin¹⁰⁵, nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti¹⁰⁶ v souvislosti

¹⁰¹ srov. § 16 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁰² srov. § 15 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰³ srov. § 30 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰⁴ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 76.

¹⁰⁵ Podle § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“ Dle § 15 stejného zákona:

s výkonem činnosti mediátora¹⁰⁷. U nedbalostních trestných činů je pro účely zákona o mediaci významné, zda byly spáchány v souvislosti s výkonem činnosti mediátora. Jen ty budou překážkou bezúhonnosti mediátora. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů¹⁰⁸, který si vyžádá Ministerstvo spravedlnosti, případně rovnocenným dokladem (vydaným státem, jehož je mediátor občanem), pakliže jde o cizince a není jím občan členského státu Evropské unie, který má svůj poslední pobyt v České republice¹⁰⁹. Pokud stát, jehož je cizinec občanem nevydá výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, doloží mediátor bezúhonnost čestným prohlášením o bezúhonnosti¹¹⁰.

Požadavek vysokoškolského vzdělání mediátorů byl do zákona o mediaci zakotven jako jistá záruka zachování úrovně služeb mediátorů¹¹¹. Legislativní návrhy zákona o mediaci byly zpočátku motivovány přesvědčením, že vysokoškolský titul nesouvisí se schopností empatie a efektivní komunikace, která je pro mediaci stěžejní. Nicméně posléze převážil názor, že vysokoškolské vzdělání mediátora bude vzbuzovat u stran konfliktu větší respekt.¹¹² Proto je také zákonem požadováno vzdělání v magisterském studijním programu¹¹³ v České republice, tj. je třeba dosáhnout nejvyššího možného vzdělání, které je možno v rámci řádného studia na vysoké škole získat. Zákon o mediaci připouští rovněž možnost získat vysokoškolské vzdělání

„Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.“

¹⁰⁶ Podle § 16 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník: „Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.“

¹⁰⁷ srov. § 16 odst. 2 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁰⁸ Podle § 11 odst. 1 zákona č. 269/1994 Sb. o rejstříku trestů se výpis týkající se fyzické osoby vydá na písemnou žádost této osoby. Dle § 12: „výpis se dále vydává na žádost soudu nebo státního zastupitelství pro potřeby jiného než trestního řízení a správnímu orgánu pro potřeby řízení o přestupku a pro účely správního řízení, ve kterém je požadováno doložení bezúhonnosti či důvěryhodnosti. Pro jiné účely lze výpis vydat, stanoví-li tak tento zákon nebo zvláštní právní předpis.“

¹⁰⁹ srov. § 16 odst. 3 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹¹⁰ srov. § 16 odst. 5 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹¹¹ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 77.

¹¹² PRUDÍKOVÁ, D., KORBEL, F. Role Ministerstva spravedlnosti při přípravě zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 16.

¹¹³ Magisterský studijní program je vymezen v § 46 zákona 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále též „zákon o vysokých školách“).

studiem v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáno¹¹⁴ za rovnocenné vzdělání poskytovanému vysokými školami v České republice.

Mediátorem se nemůže stát osoba, která byla v posledních pěti letech před podáním žádosti o zápis do seznamu mediátorů z tohoto seznamu vyškrtuta z důvodů závažného nebo opakovaného porušování povinností stanovených zákonem o mediaci. O vyškrtnutí ze seznamu rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti po předchozím písemném upozornění mediátora.¹¹⁵ Zda je porušení povinnosti mediátora závažné, bude záviset především na konkrétním posouzení případu. Závažné porušení se bude vyznačovat vysokou intenzitou porušení povinnosti a bude jím zřejmě především porušení povinnosti mlčenlivosti nebo nestrannosti.¹¹⁶

Posledním předpokladem mediátora pro zápis do seznamu mediátorů je složení zkoušky či uznání kvalifikace. Uznání kvalifikace se řídí zákonem č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace¹¹⁷. Orgánem, který je oprávněn rozhodnout o uznání kvalifikace, je ústřední správní úřad České republiky, do jehož působnosti regulovaná činnost náleží nebo jehož působnost je regulované činnosti nejbližší¹¹⁸. Tímto orgánem je v oblasti mediace Ministerstvo spravedlnosti České republiky.

5.2.1. Zkouška mediátora

Odborná způsobilost mediátorů je v České republice garantována složením profesionálně vedené zkoušky. Zkoušky, jejich přípravu, organizaci a provedení zajišťuje podle zákona o mediaci Ministerstvo spravedlnosti, popřípadě pro žadatele, kteří jsou advokáty, Česká advokátní komora (dále též jen „ČAK“) podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále jen „zákon o advokacii“)¹¹⁹. Náležitosti zkoušky mediátora podrobněji upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb, o zkouškách a odměně mediátora (dále též jen „vyhláška“ či „vyhláška o zkouškách a odměně mediátora“).

¹¹⁴ Uznání vzdělání blíže upravuje § 89 a § 90 zákona o vysokých školách.

¹¹⁵ srov. § 16 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 22 odst. 4 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹¹⁶ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 115.

¹¹⁷ zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti jiných státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (dále též jen „zákon o uznávání odborné kvalifikace“).

¹¹⁸ srov. § 29 zákona o uznávání odborné kvalifikace.

¹¹⁹ srov. § 23 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

Při přípravě zákona o mediaci nebylo původně s dvojkolejností české úpravy zkoušek mediátora, kdy zkoušky zajišťují dvě odlišné instituce počítáno. Zkoušky měly být pouze v dikci Ministerstva spravedlnosti. V průběhu legislativního procesu navrhla ČAK, že *vzhledem ke svému poslání jako samosprávné stavovské organizace, sdružující advokáty, bude správu svých členů, kteří jsou současně mediátory, vykonávat sama*¹²⁰. Tento požadavek byl navrhovatelem zákona přijat jako legitimní a v zákoně o mediaci bylo zajištění zkoušek, jakož i dohled nad činností mediátorů - advokátů svěřeno ČAK¹²¹.

ČAK byla, dle dikce zákona, svěřena působnost v této oblasti pouze ve vztahu k advokátům. ČAK nemá pravomoc zkoušet mediátory - advokátní koncipienty ani mediátory - hostující evropské advokáty. Dle názoru některých autorů se tato úprava jeví jako nekoncepční a neúplná. Advokátní koncipienti nejprve podléhají pravomoci Ministerstva spravedlnosti a posléze, po složení advokátních zkoušek, přechází pravomoc v oblasti mediace na ČAK. Mohlo by docházet ke kompetenčním sporům mezi těmito dvěma institucemi.¹²²

Existují dva typy zkoušky mediátora – zkouška obecná a zkouška z mediace v rodinných věcech. Ministerstvo spravedlnosti je povinno umožnit vykonání zkoušky mediátora (pokud se nejedná o advokáta, a tedy obdobný postup podle § 49a odst. 3 zákona o advokacii s tím, že zkoušky zde umožňuje ČAK a žádost o vykonání zkoušky se podává u ČAK) do 6 měsíců ode dne doručení žádosti a po uhrazení poplatku ve výši 5000,- Kč. Po úspěšném složení této zkoušky, je Ministerstvo spravedlnosti povinno za stejných podmínek umožnit vykonání zkoušky z rodinné mediace.¹²³ Je nutno zdůraznit, že ač zákon o mediaci poskytuje možnost specializace na mediaci v rodinných věcech, není složení zkoušky z rodinné mediace podmínkou pro praktikování rodinných mediací. Tyto služby mohou poskytovat i mediátoři, kteří složili pouze zkoušku obecnou.

¹²⁰ PRUDÍKOVÁ, D., KORBEL, F. Role Ministerstva spravedlnosti při přípravě zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 17.

¹²¹ Z důvodové zprávy k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci: „Pokud bude mít ministerstvo pravomoc zapisovat mediátory do seznamu, mělo by mít též pravomoc v oblasti dohledu nad kvalifikací mediátorů. Dělení těchto pravomocí by regulaci komplikovalo.“

¹²² DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 80.

¹²³ srov. § 23 odst. 1, 2 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

Zkouška mediátora se skládá ze dvou částí – písemné části a ústní části. Zkouška z rodinné mediace se pak skládá již pouze z části ústní¹²⁴, a to proto, že navazuje na obecnou zkoušku a teoretické znalosti mediátora již byly v její písemné části ověřeny. Písemná část zkoušky mediátora se dle § 7 odst. 1 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora koná formou testu a je neveřejná. Podmínkou pro úspěšné splnění testu je uvedení správných odpovědí alespoň ze 75 %. Ústní část zkoušky může podstoupit pouze uchazeč, který prošel písemným testem, koná se nejdéle dvě hodiny a je veřejná. Její součástí je prezentace mediačních dovedností formou simulovaného mediačního jednání, popřípadě je možno jej rovněž nahradit formou videonahrávky modelové mediační situace. Předpokladem pro úspěšné vykonání ústní části zkoušky je vyhodnocení znalostí a mediačních dovedností uchazeče alespoň na 75 %. Zkušební komise hodnotí uchazeče a rozhoduje o výsledku ústní části zkoušky při neveřejné poradě, která se koná bezprostředně po skončení ústní části zkoušky uchazeče.¹²⁵

Uchazeč u ústní části zkoušky mediátora prokazuje zejména schopnost kompetentně řídit mediační proces a dopomoci stranám konfliktu k oboustranně přijatelnému řešení. Zejména bude zkušebními komisaři hodnocena schopnost nestrannosti a neutrality mediátora vůči stranám konfliktu, schopnost analýzy zájmů stran a schopnost vhodné formulace mediační dohody.¹²⁶ Osobně se domnívám, že nahrazení simulovaného mediačního jednání dodáním videonahrávky nemůže poskytnout zkušební komisi dostatečně jasný obraz o zmíněných schopnostech uchazeče, už jen z toho důvodu, že v takovém případě má uchazeč možnost dopředu si jednání s figuranty připravit. Z videonahrávky nelze rozpoznat skutečnou obratnost uchazeče při využívání mediačních technik.

Zkušební komisi pro ústní část zkoušky mediátora a pro zkoušky rodinné mediace tvoří zkušební komisaři jmenovaní Ministerstvem spravedlnosti. Tomu přísluší rozhodování o složení zkušebních komisí pro zkoušky zajišťované Ministerstvem

¹²⁴ srov. § 2 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.

¹²⁵ srov. § 8 odst. vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.

¹²⁶ NAVRÁTILOVÁ, V., SEDLÁČKOVÁ, J. Zkušenosti se zaváděním a průběhem zkoušek mediátora dle zákona o mediaci. In HOLÁ L., MALACKA, M., et al. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2015. s. 344-346.

spravedlnosti a rovněž pro zkoušky zajišťované ČAK¹²⁷. Takto zvolený způsob rozhodování o zkušebních komisích (Ministerstvo spravedlnosti rozhoduje o složení zkušebních komisí jak při zkouškách vedených Ministerstvem, tak rovněž i při zkouškách vedených ČAK) je zakotven z důvodu zajištění co největší míry objektivity, zachování rovnováhy a nastavení totožných podmínek pro všechny zkoušené. Složení komisařů ve zkušebních komisích, jako zástupců různých profesních skupin, by mělo být při všech zkouškách srovnatelné. V komisích by měli být zastoupení mediátoři - advokáti stejně jako mediátoři - neadvokáti.¹²⁸

5.3. Vzdělávání mediátorů

V České republice, na rozdíl od jiných států, není jedním z předpokladů pro zápis mediátora do seznamu mediátorů absolvování jakýchkoli vzdělávacích kurzů v oblasti mediace. Uchazeči nemusí dokládat potvrzení o rozsahu absolvovaných výukových hodin u instituce, jež by byla akreditovaná státem¹²⁹. Vyhláška o zkouškách a odměně mediátora sice stanoví, že uchazeč o zkoušku mediátora přiloží k žádosti o vykonání zkoušky též doklad o absolvovaných školeních, ovšem doložení takového dokladu je pouze fakultativního charakteru. Informace o případných absolvovaných kurzech má být pro zkušební komisaře pouze orientační a neměla by ovlivňovat jejich hodnocení uchazeče.¹³⁰ Příprava a vzdělávání v oblasti mediace je tak před přistoupením ke zkoušce mediátora plně ponecháno na uvážení uchazeče.

Při přípravě zákona o mediaci převažoval v České republice názor, že by mělo být vzdělání v oblasti mediačních technik obligatorní a zákonem požadované. S ohledem na fakt, že je mediace v České republice stále novým institutem a profese mediátora je na počátku rozvoje, bylo od tohoto požadavku upuštěno. Jak je uvedeno v důvodové zprávě k zákonu o mediaci, *„nejefektivnějšího získání potřebného vzdělání bude dosahováno při dostatečné konkurenci vzdělávacích institucí, které samy na*

¹²⁷ srov. § 9 odst. 1 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora.

¹²⁸ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 225.

¹²⁹ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 118.

¹³⁰ srov. § 3 odst. 2, 4 vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora.

*volném trhu vytvoří potřebnou nabídku vzdělávacích programů za konkurenceschopné ceny. Pokud by bylo nutné vzdělávací instituce akreditovat, vyvolávalo by to dodatečné náklady státu (MŠP) na dohled nad vzdělávacími programy, vzdělávajícími institucemi a na průběh vzdělávání.*¹³¹

Mnoho evropských zemí přistoupilo ve své zákonné úpravě ke vzdělávání mediátorů odlišně, nežli Česká republika. Například sousední Slovensko, které ukotvilo mediaci v netrestních věcech do svého právního řádu již v roce 2004, vyžaduje pro zapsání do registru mediátorů úspěšné absolvování odborné přípravy a odborné zkoušky mediátora¹³². Odbornou přípravu, jakož i následnou odbornou zkoušku zajišťují vzdělávací instituce akreditované podle zvláštního zákona a vydávají úspěšným absolventům osvědčení o odborné přípravě, na základě kterého mohou být následně mediátoři zapsáni do registru mediátorů.

Zůstává otázkou, zda by nyní zakotvení povinné odborné přípravy mediátorů nebylo vhodné rovněž v České republice. Jak zmiňuje Lenka Holá, „z *prvních zkušeností ze zkoušek mediátorů a zkoušek z rodinné mediace lze říci, že požadavky na uchazeče jsou nastaveny tak, že bez vzdělání v mediaci je málo pravděpodobné, že by uchazeč u zkoušky uspěl.*“¹³³ Pokud usilujeme o to, aby se profese mediátora do budoucna skutečně rozvíjela jako dynamický a úspěšný obor, který pomáhá odbřemnění soudů, je nutno dbát na vzdělávání mediátorů. Vytvoření akreditovaných programů by mohlo podnítit větší důvěru veřejnosti v mediační postupy.

5.4. Povinnosti mediátora

Jak již bylo uvedeno výše, Ministerstvo spravedlnosti rozhodne o vyškrtnutí mediátora ze seznamu, jestliže závažným způsobem nebo opakovaně i přes písemné upozornění Ministerstva spravedlnosti porušil své povinnosti stanovené zákonem o mediaci¹³⁴. Mezi povinnosti mediátora patří zejména povinnost mlčenlivosti, povinnost provádět mediaci osobně, nestranně, nezávisle a s náležitou odbornou péčí, respektovat

¹³¹ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 13. [cit. 2016-2-17]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

¹³² § 9 zákona Národní rady SR č. 420/2004 Z.z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov.

¹³³ HOLÁ, L. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 47.

¹³⁴ srov. § 22 odst. 4 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

názory stran konfliktu, povinnost dodržet strukturu procesu mediace (jako např. uzavření smlouvy o provedení mediace dle § 4 zákona o mediaci) a další¹³⁵.

Mediátor musí dbát také na poučovací povinnost. Dle § 3 odst. 4 zákona o mediaci, je mediátor povinen před zahájením mediace poučit strany konfliktu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoli ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je dále povinen poučit strany konfliktu o tom, že zahájením mediace není dotčeno jejich právo domáhat se ochrany soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.

Mediátor je povinen odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám konfliktu nebo jejich zástupcům je zde důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Mediátor je také povinen vydat stranám konfliktu při ukončení mediace na požádání potvrzení o tom, že uzavřely mediační dohodu a v jaké věci, potvrzení o absolvování soudem uložené povinnosti setkat se s mediátorem, soustavně se vzdělávat a používat při výkonu činnosti mediátora označení „zapsaný mediátor“ nebo „zapsaná mediátorka“.¹³⁶

Krom vyškrtnutí ze seznamu hrozí rovněž mediátorovi, který poruší povinnost stanovenou zákonem o mediaci sankce ve formě uložení pokuty. Porušením povinnosti se totiž mediátor může dopustit spáchání přestupku nebo správního deliktu. Přestupku se např. dopustí fyzická osoba tím, že neoznámí stranám konfliktu, že byla vyškrtuta ze seznamu mediátorů. Za přestupky dle zákona o mediaci lze uložit pokutu až do výše 100 000 Kč¹³⁷. Správního deliktu se mediátor dopustí, jestliže např. nestvrdí svým podpisem mediační dohodu, za což mu může být uložena pokuta rovněž až do výše 100 000 Kč¹³⁸. Odpovědnost za správní delikty dle zákona o mediaci se nevztahuje na

¹³⁵ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 81.

¹³⁶ srov. § 5 a § 8 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹³⁷ srov. § 25 odst. 1 písm. c), odst. 2 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹³⁸ srov. § 26 odst. 2 písm. c), odst. 4, odst. 6 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

mediátory - advokáty. Ti podléhají odpovědnosti za kárné provinění podle zákona o advokacii.¹³⁹

Zvláštní úprava dohledu a kárné odpovědnosti mediátorů, kteří jsou rovněž advokáty, byla zakotvena, stejně jako v případě zkoušek mediátora, na žádost zástupců České advokátní komory. Jak lze zjistit z důvodové zprávy k zákonu o mediaci, zákonodárce přisvědčil tomuto požadavku ČAK zejména z důvodu hospodárnosti.¹⁴⁰

5.5. Odměna a náhrada nákladů mediátora

Jak vyplývá z § 10 zákona o mediaci, mediátor má za provedenou mediaci právo na sjednanou odměnu a na náhradu sjednaných hotových výdajů, přičemž zákon obsahuje demonstrativní výčet, co se rozumí pod pojmem hotové výdaje. Jsou jimi zejména cestovní výdaje, poštovné, náklady na pořízení opisů a kopií a další. Mediátor si může se stranami konfliktu sjednat další možné náklady, které budou strany povinny uhradit. Rovněž si mohou sjednat, že mediátor náhradu nákladů nepožaduje. To vše je nicméně nutné uvést ve smlouvě o provedení mediace. Nedomluví-li se strany konfliktu s mediátorem jinak, hradí strany odměnu mediátora a hotové výdaje rovným dílem.

Další náklady, které se mohou v rámci mediace objevit, jsou například náklady na osoby zúčastněné při mediaci (na tlumočnicka, apod.). Tyto náklady mohou být hrazeny stranami konfliktu odděleně, ale v rámci zachování neutrality všech zúčastněných osob na mediačním procesu, je vhodné, aby byly zahrnuty mezi hotové výdaje mediátora.¹⁴¹

Mediátor může po stranách konfliktu požadovat přiměřenou zálohu na sjednanou odměnu a náhradu hotových výdajů. Uhrazení zálohy stranami konfliktu může být pro mediaci přínosné, mnohdy se tím zvýší ochota stran aktivně vystupovat při hledání

¹³⁹ srov. § 27 odst. 6 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁴⁰ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 16. [cit. 2016-2-17]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

¹⁴¹ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 57.

vhodného řešení konfliktu.¹⁴² Pokud strany konfliktu nezaplatí sjednanou zálohu, je to důvod pro ukončení již zahájené mediace podle § 6 odst. 2 zákona o mediaci.

Jakým způsobem konstruovat odměnu mediátora je pouze na zvážení stran konfliktu a mediátora. Ač je již zavedenou praxí, že mediátor je odměňován na základě hodinové, půldenní nebo celodenní sazby, hovoří se též o tzv. odměně za úspěch, kdy mediátor obdrží vyšší platbu v případě dosažení mediační dohody. Takto sjednaná odměna je pro strany konfliktu přijatelná zejména v obchodních sporech. Mnoho evropských etických kodexů mediátora sjednání odměny v závislosti na úspěchu mediace zakazovala s odkazem na principy nezávislosti a nestrannosti mediátora, podle nichž by mediátor neměl mít žádný zájem na výsledku mediace. V současné době se zakazující ustanovení v etických kodexech mediátorů méně restriktivní a převažuje smluvní svoboda.¹⁴³ Evropský etický kodex mediátora například stanoví mediátorům v souvislosti s odměňováním pouze povinnost úplně informovat strany konfliktu o zvoleném způsobu odměňování.¹⁴⁴

6. PROCES MEDIACE

Mediaci je možno využít v širokém spektru případů. Je to dáno množstvím mediačních stylů a technik, flexibilní povahou mediace a její bezformálností. To s sebou ovšem přináší rozdílnost v přístupech k aplikaci mediace.

Každý mediátor má jedinečný pohled na průběh mediace a její využití a má specifický způsob práce s emocemi, a proto se v minulých letech objevovaly četné způsoby rozdělení mediace do určitých fází. Nicméně tato rozdělení byla obdobná a držela se srovnatelného schématu. Na základě tohoto schématu můžeme vysledovat

¹⁴² CHOLENSKÝ, R. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci? *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 30.

¹⁴³ LEYNSEELE, P. V. Několik úvah o odměně mediátorů za úspěch. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 27-28.

¹⁴⁴ Europe Commission. European Code of conduct for mediators[online]. Bod 1.3. [cit. 2016-3-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf>.

stavbu a strukturu mediace, které jsou obecně aplikovány většinou mediátorů, a které považujeme za tzv. mediační proces.¹⁴⁵

Nejčastěji je mediační proces dělen do pěti fází. Těmi jsou: předmediační fáze, zahájení mediace, sběr informací, hledání řešení a společné vyjednávání a sepsování dohody.¹⁴⁶

Samotná mediace v podstatě začíná již v předmediační fázi, která spočívá v navazování kontaktu mezi mediátorem a stranami konfliktu, představování, navozování důvěry, sdělení očekávání a vysvětlení mediačního procesu a v organizaci procesu.¹⁴⁷ Završením předmediační fáze je sepsání smlouvy o provedení mediace.

Po zahájení mediace smlouvou o provedení mediace si strany konfliktu dohodnou pravidla, kterými se budou při mediaci řídit, pokud tak již neučinili ve smlouvě. Poté následuje fáze mediace sloužící k seznámení mediátora s tématy, pozicemi a zájmy stran a k dosažení porozumění. Počínaje fází hledání řešení se nově definuje problém a účastníci mediace se tak již soustředí na samotný předmět mediace, hledají zdroje, možnosti a postupují k vyjednávání a formulování dohody.

Úkolem mediátora v mediačním procesu je soustředit se na skutečné zájmy stran a odsunout stranou jejich navenek projevované pozice. Nicméně, tyto projevené pozice mediátor bedlivě zaznamená, potřebuje je při vytváření hypotéz, které mu napomáhají ke zprostředkování komunikace, která bude vést ke vzájemné dohodě.

Flexibilní povaha institutu mediace a výše uvedená problematika nejasného vymezení průběhu mediace je v zákoně o mediaci reflektována tak, že jsou zakotvena pouze pravidla pro zahájení a ukončení mediačního procesu. Postup mezi těmito stádii není legislativně upraven a závisí tak na stranách konfliktu a převážně na mediátorovi, na jeho zkušenostech, citu a taktice.¹⁴⁸

¹⁴⁵ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, 2013. s. 112.

¹⁴⁶ Autorem tohoto dělení je Joseph Stulberg.

¹⁴⁷ MOORE, W. Ch., MORGAN, A. *The mediation process: practical strategies for resolving conflict* [online]. 4. vydání. San Francisco, California: Wiley, 2014. s. 187-188. [cit. 2016-2-17]. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/detail.action?docID=10861014>>.

¹⁴⁸ ŠTANDERA, J. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? *Právní rozhledy*. 2011, č. 22, s. 809.

6.1. Zahájení mediace - Smlouva o provedení mediace

Mediace je zahájena smlouvou o provedení mediace. Zákonem o mediaci jsou stanoveny základní náležitosti, které musí smlouva o provedení mediace obsahovat. Minimálně obsahuje označení stran konfliktu, jméno, příjmení a adresu místa podnikání mediátora, vymezení konfliktu, který je předmětem mediace, výši odměny mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení, či ujednání o záloze nebo ujednání o tom, že mediace bude provedena bezplatně a dobu, po kterou má mediace probíhat, nebo ujednání o tom, že mediace má probíhat po dobu neurčitou¹⁴⁹. Smlouvu o provedení mediace není v žádném případě možno zaměňovat s mediační doložkou, která znamená pouze závazek řešit budoucí spory formou mediace¹⁵⁰.

Další náležitost smlouvy o provedení mediace je podpis mediátora. To vyplývá z dikce § 5 odst. 1 zákona o mediaci. Ten stanoví, že mediátor je povinen odmítnout uzavření smlouvy o provedení mediace, jestliže existuje důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Dle názoru Jiřího Grygara je zřejmé, že pokud má mediátor v určitém případě povinnost odmítnout uzavření smlouvy, bude třeba v opačném případě, kdy k odmítnutí uzavření smlouvy není důvodu, vyžadován podpis mediátora na smlouvě.¹⁵¹ Zákon o mediaci připouští, aby při mediaci působilo více mediátorů. V takovém případě bude nutnou náležitostí smlouvy o provedení mediace podpis všech mediátorů, kteří se budou na mediaci podílet.

Označení stran smlouvy o provedení mediace i označení mediátora musí být provedeno tak, aby je bylo možno jednoznačně identifikovat. Co se týče specifikace předmětu konfliktu, není jasně určeno, jakým způsobem má být vymezen. Žádoucí je vymežit předmět co možná nejpřesněji a nejsrozumitelněji, a to zejména s ohledem na fakt, že zahájením mediace dochází k stavění promlčecích a prekluzivních lhůt podle

¹⁴⁹ srov. §4 odst. 2 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 51-52.

¹⁵¹ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. s. 23-24.

občanského zákoníku. Proto je účelné vymezit předmět konfliktu mediace jasně, aby se zamezilo vzniku případných sporů ohledně počátku běhu těchto lhůt.

Vzhledem k povaze mediace, nemusí být při zahájení procesu předmět konfliktu zcela zjevný, lze ho tedy v průběhu mediace měnit. S ohledem na fakt, že smlouva o provedení mediace je obligatorně písemná, měla by být smlouva o mediaci měněna pouze formou písemných dodatků.¹⁵²

6.1.1. Důsledky zahájení mediace

Podepsání smlouvy o provedení mediace má hmotněprávní a procesněprávní důsledky. Krom toho, že je smlouvou zahájen samotný mediační proces, dochází rovněž k stavění promlčecích a prekluzivních lhůt, a to platí i v případě, je-li mediace prováděna v jiném členském státě Evropské unie (jak vyplývá z § 29 zákona o mediaci¹⁵³).¹⁵⁴ Strany konfliktu by těžko zvolily jako řešení svého konfliktu právě mediaci, kdyby riskovaly, že v případě neúspěšné mediace již nebudou mít možnost uplatnit své právo u soudu¹⁵⁵. Dle preambule směrnice o mediaci by „*měly členské státy zajistit, že jejich právní úprava promlčení a prekluze nebrání stranám obrátit se na soud nebo využít rozhodčího řízení, pokud jejich pokus o mediaci selže. Členské státy by měly zajistit, že tohoto cíle bude dosaženo, přestože tato směrnice neharmonizuje vnitrostátní právní úpravu promlčení a prekluze. Touto směrnicí by neměla být dotčena ustanovení mezinárodních smluv o promlčení a prekluzi, jak jsou provedena ve členských státech, například v rámci právní úpravy dopravy.*“¹⁵⁶ Tento záměr je pak charakterizován v čl. 8 směrnice o mediaci, který přímo stanoví, že „*členské státy zajistí, aby stranám, jež si ve snaze o urovnání sporu zvolí mediaci, nebránilo v*

¹⁵² DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 24.

¹⁵³ srov. § 29 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci: „Promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva neběží ohledně práv, která jsou předmětem mediace v případě, že je mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu.“

¹⁵⁴ KORBEL, F. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24, s. II.

¹⁵⁵ PFEIFFER, M. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5, s. 159.

¹⁵⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech [online]. Preambule, bod 24.

pozdějším zahájení soudních či rozhodčích řízení ve stejné věci uplynutí promlčecí nebo prekluzivní doby během mediačního řízení.“

Zmíněná ustanovení směrnice byla transponována do zákona o mediaci, zejména pak do § 32 a § 33 zákona o mediaci, která měnila zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v ustanoveních týkajících se promlčecích dob. S účinností nového občanského zákoníku došlo k nové úpravě občanskoprávních a obchodních vztahů a ustanovení směrnice tak jsou nově reflektována v § 647 a § 654 nového občanského zákoníku.

Podle § 647 nového občanského zákoníku, „*v případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta plynout poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta plynout již dříve, po dobu jednání neběží.*“ Dle odborné literatury je toto ustanovení nutno aplikovat právě zejména na řešení sporů formou mediace a jeho důsledkem má být odlehčení soudů od sporů, které lze řešit alternativními metodami.

Předmětné ustanovení dopadá na dvě situace, kdy promlčecí lhůta neplyne. Pokud promlčecí lhůta před zahájením mediace ještě nezačala plynout, počne běžet až ukončením mediace podle § 6 zákona o mediaci. Pokud promlčecí lhůta již začala plynout před zahájením mediace, po dobu mediace promlčecí lhůta spočívá.¹⁵⁷ Promlčecí lhůta, která pokračuje v běhu po ukončení mediace, neskončí dříve, než 6 měsíců po obnovení jejího plynutí¹⁵⁸.

Výše uvedené ohledně běhu promlčecích lhůt se uplatní obdobně na lhůty prekluzivní¹⁵⁹, a to s ohledem na § 654 odst. 2 nového občanského zákoníku: „*Ustanovení tohoto zákona o běhu promlčecí lhůty platí obdobně i pro prekluzivní lhůtu.*“

¹⁵⁷ LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§ 1-654): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2266-2267.

¹⁵⁸ srov. § 652 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁵⁹ srov. § 654 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „*Nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně. K zániku práva soud přihlédne, i když to dlužník nenamítne.*“

Smlouva o provedení mediace, a tedy zahájení mediace nemá vliv na právo stran domáhat se svého práva a legitimních zájmů u soudu. Mediace tedy nestaví překážku litispendence ani věci rozsouzené. Pokud by byl předmět sporu uplatněn stranou konfliktu během probíhající mediace u soudu, druhá strana má nepochybně právo namítat, že byla sepsána smlouva o provedení mediace, a že mediace právě probíhá. Tato skutečnost ovšem nebude mít vliv na soudní projednání věci.¹⁶⁰

6.2. Ukončení mediace, tvorba a důsledky mediační dohody

6.2.1. Ukončení mediace

Právní události i jednostranné a vícestranné právní úkony vedoucí k ukončení mediace jsou vymezeny v § 6 zákona o mediaci. Proces ukončení mediace je zákonem formalizován a kazuisticky vymezen, jelikož okamžik ukončení mediace má vliv na běh promlčecích a prekluzivních lhůt. Z toho důvodu je nutné, aby bylo možno jednoznačně určit a ověřit, kdy došlo ke skončení mediace.¹⁶¹

Mediace může skončit z procesních důvodů, z důvodů na straně mediátora nebo z důvodů na straně účastníků. Mezi procesní důvody lze zařadit zejména nečinnost stran (mediátor ukončí mediaci, pokud se strany konfliktu s mediátorem nesešly déle než rok nebo pokud některá ze stran konfliktu nesložila sjednanou zálohu) a uplynutí doby stanové ve smlouvě o provedení mediace. Jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi mediátorem a stranou konfliktu či jsou pochybnosti o mediátorově nepodjatosti, nebo mediátor ztratil oprávnění k výkonu činnosti mediátora, popřípadě zemřel-li, skončí mediace z důvodů na straně mediátora. Účastníci mohou též mediaci ukončit dobrovolně každý zvlášť, nebo společným souhlasným prohlášením o ukončení mediace

¹⁶⁰ BRODEC, J. PAUKNEROVÁ, M. PFEIFFER, M. Czech Republic. In ESPLUGUES MOTA, C., IGLESIAS BUHIGUES, J. L., PALAO MORENO, G. *Civil and commercial mediation in Europe: national mediation rules nad procedures*. Cambridge: Intersentia, 2013. s. 110-111.

¹⁶¹ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 25. [cit. 2016-2-17]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

podepsaným mediátorem. Nicméně ideálním a žádoucím koncem mediace je uzavření mediační dohody.¹⁶²

6.2.2. Mediační dohoda

Mediační dohoda je výstupem úspěšné mediace. Modifikuje závazky stran plynoucí z předmětného konfliktu a reguluje jejich práva a povinnost, a to s účinností zpravidla ex nunc (od nynějška). Uzavření mediační dohody je smluvním, dobrovolným závazkovým právním vztahem mezi stranami konfliktu a nezasahuje do práv třetích osob.¹⁶³

Dle dikce zákona se mediační dohodou rozumí *písemná dohoda stran konfliktu uzavřená v rámci mediace a upravující mezi nimi práva a povinnosti*¹⁶⁴. Zákon o mediaci tak hovoří pouze o písemné mediační dohodě a případná ústní smlouva vycházející z mediačního procesu by neměla vliv na ukončení mediace. Zákon rovněž neuvádí, kdo případnou mediační dohodu vyhotoví. Sepsání mediační dohody tak může být svěřeno právním zástupcům stran konfliktu, mediátorovi nebo jakékoli třetí osobě.

V § 3 odst. 3 zákona o mediaci se stanoví, že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu, což koresponduje s principem dobrovolnosti v mediaci. Podle komentáře k zákonu o mediaci od kolektivu autorů nesou strany konfliktu odpovědnost za obsah mediační dohody, jakož i odpovědnost za její soulad s hmotným právem¹⁶⁵. S tím se však plně neztotožňuje Jiří Grygar, který uvádí, že předmětné ustanovení je třeba vyložit v tom smyslu, že mediátor sice neodpovídá za sjednané vymezení práv a povinností stranami konfliktu, nicméně odpovídá za formu dohody, tedy za to, že mediační dohoda splňuje všechny zákonné náležitosti, a že je v ní zachycen obsah dohody správně¹⁶⁶.

¹⁶² KORBEL, F. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24, s. II.

¹⁶³ BRODEC, J. PAUKNEROVÁ, M. PFEIFFER, M. Czech Republic. In ESPLUGUES MOTA, C., IGLESIAS BUHIGUES, J. L., PALAO MORENO, G. *Civil and commercial mediation in Europe: national mediation rules nad procedures*. Cambridge: Intersentia, 2013. s. 121.

¹⁶⁴ srov. § 2 písm. f) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁶⁵ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 37.

¹⁶⁶ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. s. 21.

Mediační dohodu uzavírají všechny strany konfliktu a zákon stanoví její základní náležitosti, jimiž jsou písemnost, podpisy stran konfliktu, datum doplněné mediátorem a jeho podpis, kterým se stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace.¹⁶⁷

Ač jednou z formálních obligatorních náležitostí mediační dohody je dle zákona také podpis mediátora, mediátor není stranou mediační dohody a nevyplývají mu z ní žádná práva a povinnosti. Jeho podpis slouží pouze k ověření, že mediační dohoda je výsledkem mediačního procesu, a že byla uzavřena mezi uvedenými stranami.¹⁶⁸ Na základě § 11 zákona o mediaci by měl mediátor ke svému podpisu na mediační dohodě připojit označení „zapsaný mediátor“ či „zapsaná mediátorka“, které je mediátor povinen používat při výkonu činnosti mediátora.

Mediační dohoda je zpravidla svou povahou v podstatě dohodou o narovnání¹⁶⁹, z čehož plynou její obsahové náležitosti. Předpokladem narovnání jsou ústupky všech stran a založení nových závazků.

6.2.3. Závaznost a vykonatelnost mediační dohody

Mediační dohoda je závazná pro strany konfliktu, ovšem sama o sobě není právně vynutitelná a vykonatelná. Směrnice o mediaci ukládá státům, aby zajistily stranám konfliktu možnost žádat o učinění obsahu mediační dohody vykonatelným, pokud je takovýto obsah v souladu s právem státu, ve kterém se dohoda vykonává, právo státu umožňuje jeho vykonatelnost a je dán souhlas všech stran dohody¹⁷⁰. Vzhledem k tomu, že český zákon o mediaci otázku vykonatelnosti mediačních dohod vůbec neupravuje, je nutné vycházet z obecné platné právní úpravy, dle které je možno docílit vykonatelnosti níže uvedenými způsoby.

¹⁶⁷ srov. § 7 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁶⁸ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 25-26. [cit. 2016-2-17]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

¹⁶⁹ srov. § 1903 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Dosavadní závazek lze nahradit novým závazkem i tak, že si strany ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné. Týká-li se narovnání věcného práva k věci zapsané do veřejného seznamu, nastávají účinky narovnání zápisem do tohoto seznamu.“

¹⁷⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. čl. 6.

Pokud strany konfliktu vyžadují, aby se mohly v případě porušení mediační dohody přímo obrátit na příslušné orgány s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce, tedy aby jejich dohoda byla exekučním titulem a byla tak přímo vykonatelná, mohou si zajistit sepsání dohody formou notářského zápisu s doložkou vykonatelnosti. Notář nezkoumá, zda je uzavřená mediační dohoda v souladu s platným právním řádem, což může být do budoucna rizikem.¹⁷¹ Druhou variantou je nechat si mediační dohodu schválit soudem v rámci tzv. smírčího řízení podle § 67 občanského soudního řádu. Za schválení mediační dohody ve smírčím řízení vybere soud podle bodu 2 položky 9 sazebníku soudních poplatků k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích poplatek ve výši 500,- Kč. Ve smírčím řízení musí soud rozhodnout, zda schvaluje mediační dohodu uzavřenou podle zákona o mediaci, nejdéle do 30 dnů od zahájení řízení. Soud bude takovou dohodu přezkoumávat z hlediska souladu s právními předpisy.

Pokud již bylo soudní řízení zahájeno a strany konfliktu předkládají soudu mediační dohodu v průběhu tohoto řízení, soud takovou dohodu schválí jako soudní smír¹⁷² a stranám bude vrácen soudní poplatek, který zaplatili za soudní řízení, snížený o 20%, nejméně o 1000,- Kč¹⁷³. Podmínkou pro vrácení soudního poplatku je, že soud schválí mediační dohodu předtím, než vydá ve věci meritorní rozhodnutí.

Obsah ujednání v mediační dohodě nemusí plně korespondovat s předmětem řízení. Soudní smír lze totiž uzavřít o celém předmětu řízení, jakož i pouze o jeho části (tzv. smír částečný) nebo základu a může rovněž překročit rámec předmětu řízení. Schválením soudního smíru řízení zpravidla končí. V případě, že soud schválil soudní smír uzavřený pouze o části nároku (tedy mediační dohoda neobsahovala úplné ujednání o předmětu řízení) a strany konfliktu požadují, aby se ve zbylém rozsahu, jež nebyl vyřešen, o předmětu řízení dále jednalo, řízení neskončí.¹⁷⁴

¹⁷¹ ŠUCHA, M., HRUŠKA, P. Možnosti a meze využití koučinku v procesu mediace. In HOLÁ, L. et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 398.

¹⁷² srov. § 99 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁷³ srov. § 10 odst. 7 zákona č. 544/1991 Sb., o soudních poplatcích.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7.5.2004, sp.zn. 26 Cdo 1481/2004: „Smír lze totiž uzavřít o celém předmětu řízení, o jeho části nebo jen o jeho základu, může svým obsahem i překročit rámec předmětu řízení. Schválením smíru řízení končí, ledaže účastníci při jeho uzavření o části nebo základu nároku nebo o nároku, který nebyl předmětem řízení dali jednoznačně najevo, že požadují, aby se v rozsahu, v jakém nebyl vyřešen smírem, dále o předmětu řízení jednalo a aby o něm bylo rozhodnuto.... Z toho pak vyplývá, že jestliže účastníci nedali při uzavření smíru najevo ani v samotném smíru výslovně nevyjádřili,

Schválení soudního smíru jakož i schválení mediační dohody ve smírčím řízení je provedeno formou usnesení a má účinky pravomocného rozsudku. Mediační dohoda se stane exekučním titulem. Podle § 202 odst. 1 písm. f) občanského soudního řádu, není přípustné odvolání proti usnesení, jímž byl schválen smír.

Schválení mediační dohody soudem zakládá v této věci překážku rei iudicatae (věci rozsouzené). Za tím účelem je vhodné, aby bylo v mediační dohodě nejen stanoveno, na čem se strany dohodly, ale zejména, aby zde byl také popsán předmět konfliktu a skutečnosti, které vedly ke vzniku sporu, aby bylo zřejmé, z jakého titulu práva a povinnosti ujednané v mediační dohodě vyplývají.¹⁷⁵

Pokud není vykonatelnosti mediační dohody dosaženo výše uvedenými způsoby, je mediační dohoda závazná pro strany konfliktu stejně, jako jakákoli jiná smlouva. Pokud je mediační dohoda jednou ze stran porušena, nebo pokud není dobrovolně plněno, co podle dohody má být plněno, je možno domáhat se svého nároku z dohody v soudním nebo správním řízení. Mediační dohoda pak bude zřejmě při řízení předložena jako důkazní prostředek.¹⁷⁶

7. MEDIACE Z PODNĚTU SOUDU

7.1. Varianty vstupu do mediace

Lidé vstupují do mediace z různých důvodů a různými způsoby. Zpravidla lze mediaci rozdělit na tu, která je zahájena na základě podnětu stran konfliktu (ať už společného nebo vycházejícího pouze od jedné ze stran) a na mediaci, zahájenou na základě podnětu soudu. V této souvislosti lze hovořit o mediaci dobrovolné a mediaci soudní, která je navržena nebo nařízena soudem.

že byl předmět řízení vyčerpán smírem pouze zčásti, je nutno mít za to, že žalobou uplatněný nárok byl smírem vypořádán zcela.“

¹⁷⁵ GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. s. 43.

¹⁷⁶ DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 37.

Ideální variantou je, když se strany sporu samy dohodnou na podstoupení mediace a samy kontaktují vybraného mediátora, přičemž není rozhodné, zda bude tento mediátor zapsán v seznamu mediátorů či nikoliv. Tento ideální model nicméně stále není v České republice mnoho využíván. Mediace je zatím pro širší veřejnost ne příliš známým institutem. Pokud se strany konfliktu rozhodnout pro mediaci, mohou tak učinit kdykoli, bez předchozího písemného ujednání, ale mohou si podstoupení mediace ujednat rovněž předem, formou písemného závazku, a to pro budoucí spory, vzniklé v souvislosti s určitou smlouvou. Takováto forma písemného závazku je např. tzv. mediační doložka.¹⁷⁷

Mediační doložka není legislativní pojem, v České republice není nijak upravena. Je to institut, který k nám přišel ze západních zemí a svými účinky se liší od rozhodčí doložky. Mediační doložka se typicky vyskytuje jako vedlejší ujednání ve smlouvě a její znění závisí čistě na dohodě stran konfliktu. Je vhodné, aby byla ujednána co nejurčitěji. Mediační doložka není překážkou aktivní legitimace jedné ze stran konfliktu, má čistě hmotněprávní účinek.¹⁷⁸

Vzhledem k tomu, že ujednání mediační doložky nebrání stranám konfliktu obrátit se na soud i bez předchozího podstoupení mediace, je účelné, aby si strany zajistily tento závazek alespoň smluvní pokutou. Dle mého názoru by bylo do budoucna též vhodné uvažovat o zakotvení podobných účinků mediační doložky, jaké má u nás platně sjednaná doložka rozhodčí¹⁷⁹, tedy aby znamenala za určitých okolností jisté omezení postupu soudu v dalším řízení.

Pokud se strany sporu nedohodnou na řešení svého konfliktu pomocí mediace a obrátí se se svými nároky na soudní řízení, obsahuje občanský soudní řád několik

¹⁷⁷ POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, 2013. s. 114-115.

¹⁷⁸ HÁJKOVÁ, Š. Rozhodčí a mediační doložky. In BĚLOHLÁVEK, J. A., KOVÁŘOVÁ, D. *Soudní a mimosoudní projednávání sporů: (rozhodčí řízení a mediace): sborník z kulatého stolu (konaného dne 5.12.2013)*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014. s. 33.

¹⁷⁹ § 106 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: „Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají nebo že netrvají na projednání věci před rozhodčí komisí spolku. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věc se zabývat.“

ustanovení, která umožňují soudu odkázat v určitých případech účastníky řízení na řešení sporu alternativní cestou za pomoci mediace. V takovém případě hovoříme o mediaci soudní, jelikož byla zahájena z podnětu soudu, ale i přesto se jedná o dobrovolný proces podstoupený stranami konfliktu na základě jejich svobodné vůle, o čemž již bylo pojednáno výše. Pod pojmem soudní mediace tedy v České republice nechápeme mediaci, která by byla pro strany konfliktu povinná, ale pouze mediaci, která může proběhnout na základě podnětu soudu.

7.2. Poučovací povinnost soudu v rámci přípravy jednání

Občanský soudní řád stanovil s účinností od 1.9.2012 soudům řadu povinností ve vztahu k zákonu o mediaci. Jednou z takových povinností je poučovací povinnost soudu v rámci přípravy jednání. Podle § 114a o.s.ř. předseda senátu připraví jednání tak, aby bylo možno věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Za tím účelem předseda senátu, mimo jiné a je-li to vhodné, upozorní účastníky řízení na možnost využití mediace podle zákona o mediaci.

Soud na základě zmíněného ustanovení upozorní strany konfliktu, že se mohou pokusit vyřešit svůj spor namísto soudního řízení mediací, zároveň ale ustanovení určuje, že soud tak má učinit pouze, je-li to vhodné. Záleží tak na posouzení soudu, zda na mediaci poukáže, či ne. Soud by tak ovšem měl učinit, pokud by bylo možno očekávat, že mediace bude v daném případě efektivní¹⁸⁰, nebo pokud je zjevné, že účastníci jsou nakloněni smírnému řešení sporu, avšak vyjednání konkrétních podmínek smíru by bylo značně časově náročné a přesahovalo by možnosti soudního jednání¹⁸¹.

7.3. Nařízení prvního setkání s mediátorem

Pokud nelze očekávat, že soud rozhodne o věci samé bez nařízení jednání a pokud si soud závazně nevyžádal písemné stanovisko protistrany s tím, že pokud se

¹⁸⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., et al. *Občanský soudní řád: komentář*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 390.

¹⁸¹ TOMŠOVÁ, E. Mediace z pohledu civilního soudce. In HOLÁ L., MALACKA, M., et al. *Mediace a reflexe jejich aktuálních trendů*. Praha: Leges. 2015. s. 314-315.

nevyjádří, bude se mít za to, že nárok, který je proti ní žalobou uplatňován, uznává a nelze-li očekávat, že by mohlo být rozhodnuto ve věci hned při prvním jednání, nařídí a provede soud tzv. přípravné jednání. Při přípravném jednání může předseda senátu, je-li to účelné a vhodné nařídít účastníkům řízení první setkání s mediátorem. Nařídí-li soud setkání s mediátorem při přípravném jednání, bude postupovat podle § 100 odst. 2 občanského soudního řádu, tedy jako by nařídil toto setkání po zahájení řízení.¹⁸²

Po zahájení řízení „*může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.*“¹⁸³ První setkání se zapsaným mediátorem předseda senátu nařídí, stejně jako při přípravném řízení, je-li to účelné a vhodné. Tato účelnost a vhodnost bude posuzována s ohledem na konkrétní spor, především s ohledem na předmět řízení, charakter účastníků a jejich společenské a kulturní zázemí.¹⁸⁴

Jak již bylo uvedeno, soudu nepřísluší nařídít samotnou mediaci, nýbrž nařizuje pouze první setkání s mediátorem, které má být spíše informativního charakteru. Nejde tedy o povinnou mediaci, neboť by byla ohrožena dobrovolnost mediace - jeden ze základních principů mediace. Soud nařídí první setkání s mediátorem bez souhlasu účastníků řízení, anebo s jejich souhlasem. Pokud jej nařídí se souhlasem stran konfliktu, půjde dle důvodové zprávy k zákonu o mediaci v podstatě o klid řízení.¹⁸⁵

Rozsah prvního setkání s mediátorem v délce tří hodin je stanoven jako rozsah maximální a byl zvolen po konzultacích s odborníky na mediaci. Tři hodiny by měly být dostatečné pro částečný posun ve sporu, definování pozic a zájmů stran konfliktu. Po

¹⁸² srov. § 114c odst. 1, odst. 3 písm. d) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁸³ srov. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁸⁴ TOMŠOVÁ, E. Mediace z pohledu civilního soudce. In HOLÁ L., MALACKA, M., et al. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges. 2015. s. 312.

¹⁸⁵ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 31. [cit. 2016-2-28]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

uplynutí tří hodin bude záležet na vůli účastníků, zda se rozhodnou v mediaci pokračovat nebo zda ji ukončí a vrátí se k soudnímu projednávání věci.¹⁸⁶

Soud nařizuje první setkání s mediátorem a za tím účelem přerušuje řízení jediným usnesením¹⁸⁷, proti němuž není přípustné odvolání¹⁸⁸. Odvolání by totiž dle důvodové zprávy k zákonu o mediaci zbytečně prodlužovalo soudní řízení, jelikož soud je dostatečně kompetentní na to, aby posoudil, zda jsou dány podmínky pro nařízení prvního setkání s mediátorem, a navíc by se tím nepoměrně zhoršily šance na úspěšné provedení mediace¹⁸⁹. Soud v řízení pokračuje po uplynutí doby určené pro mediaci bez dalšího, tedy bez vydání speciálního usnesení o pokračování v řízení¹⁹⁰.

Účastníci řízení mají povinnost vybrat si bez zbytečného odkladu po vydání usnesení dle § 100 odst. 2 o.s.ř. osobu mediátora. Zpravidla se tak děje přímo při soudním jednání, ale předseda senátu může účastníkům za tímto účelem rovněž stanovit lhůtu¹⁹¹. Pokud si strany konfliktu mediátora nezvolí, vybere jej soud ze seznamu mediátorů vedeného Ministerstvem spravedlnosti. Výběr mediátora soudem je ze své povahy opatřením, ne rozhodnutím¹⁹².

Po nařízení prvního setkání s mediátorem vyvstává v praxi otázka, jak se strany konfliktu budou s vybraným mediátorem kontaktovat. Soudu není stanovena povinnost zasílat vybranému mediátorovi usnesení o nařízení prvního setkání a ustanovení jeho osoby mediátorem. Vzhledem k tomu, že soud stanovuje účastníkům řízení povinnost

¹⁸⁶ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 31. [cit. 2016-2-28]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

¹⁸⁷ § 167 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád srov. s. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 344.

¹⁸⁸ srov. § 202 odst. 1 písm. m) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁸⁹ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb. o mediaci a změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0 [online]. s. 31. [cit. 2016-2-28]. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

¹⁹⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., et al. *Občanský soudní řád: komentář*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 344.

¹⁹¹ TOMŠOVÁ, E. Mediace z pohledu civilního soudce. In HOLÁ L., MALACKA, M., et al. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges. 2015. s. 313.

¹⁹² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., et al. *Občanský soudní řád: komentář*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 344.

setkat se s mediátorem, lze usuzovat, že jsou to účastníci řízení, kteří by měli mediátora kontaktovat.¹⁹³

Mediátor má zákonnou povinnost vydat na požádání stranám konfliktu potvrzení, že splnily uloženou povinnost setkat se s mediátorem¹⁹⁴. Uvedené potvrzení vydává mediátor stranám obligatorně, aniž by o něj účastníci museli žádat. Potvrzení pak strany předloží soudu a na jeho základě soud zjistí, zda proběhlo první setkání s mediátorem. Vzhledem k tomu, že mediátor je vázán povinností mlčenlivosti, a to i v případě že nebyla uzavřena smlouva o provedení mediace a zákon o mediaci hovoří pouze o povinnosti mediátora vydat potvrzení o splnění soudem uložené povinnosti setkat se s mediátorem, soud by neměl od mediátora žádat informaci o konkrétních výsledcích nařízeného setkání, jako např. sdělení, proč nedošlo k zahájení mediace, uzavření mediační dohody atd.

Soud může nařídit první setkání s mediátorem, domnívá-li se, že je to vhodné a účelné. Předseda senátu nicméně není oprávněn nařídit první setkání po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí podle § 400 an. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“ či „z.ř.s.“). Obecně se má za to, že uplatnění mediace ve věcech domácího násilí je komplikované a zpravidla nevhodné.

7.4. Náklady na soudní mediaci

Jestliže soud nařídí účastníkům soudního řízení první setkání s mediátorem, náleží za toto první setkání mediátorovi odměna podle § 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, která je prováděcím předpisem k zákonu o mediaci. Strany si mohou s mediátorem odměnu za toto první setkání dohodnout, pokud tak

¹⁹³ JELÍNKOVÁ, P. První setkání se zapsaným mediátorem v praxi [online]. *Bulletin-advokacie.cz*. 23.4.2015. [cit. 2016-2-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediatorom-v-praxi#ftn6>>.

¹⁹⁴ srov. § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

ovšem neučiní, náleží mediátorovi odměna ve výši 400 Kč za započatou hodinu mediace, kterou strany konfliktu hradí rovným dílem¹⁹⁵.

Zákon o mediaci, jakož i vyhláška o zkouškách a odměně mediátora, mlčí o úhradě hotových výdajů za nařízené první setkání s mediátorem. Je zjevné, že si mediátor může se stranami konfliktu sjednat hrazení jeho hotových výdajů nad rámec hodinové odměny ve výši 400,- Kč. Pokud se tak nestane, má mediátor právo pouze na stanovenou odměnu a případné hotové výdaje, jako např. náklady na poštovné, telefony, cestovné atd., které mediátorům často vznikají a to v nemalé výši, si hradí z odměny.¹⁹⁶ Dle mého názoru je vyhláškou stanovená odměna ve výši 400,- Kč nastavena velmi nízko. Jelikož mediátor bude nucen často hradit též náklady spojené s nájmem prostor, ve kterých bude mediace probíhat, a tato odměna tak nezřídka jen stěží pokryje hotové výdaje mediátora. V případě zahájení mediace po prvním setkání s mediátorem se navíc mohou strany konfliktu domnívat, že stanovená odměna dle vyhlášky o zkouškách a odměně mediátora je obvyklou tržní cenou za hodinu služeb mediátora.

Odměna pro mediátora podle zákona o mediaci za první setkání s mediátorem nařízené soudem je dle občanského soudního řádu jeden z druhů nákladů řízení¹⁹⁷. V praxi může nastat situace, že proběhne soudem nařízené první setkání s mediátorem, ale strany konfliktu neuhradí mediátorovi jeho stanovenou odměnu. V takovém případě nezbyvá mediátorovi než vymáhat odměnu po účastnících řízení, jelikož stát je dle občanského soudního řádu § 140 odst. 3 povinen platit odměnu mediátorovi za první setkání s mediátorem pouze za účastníka řízení, který je osvobozen od soudních poplatků¹⁹⁸. V této souvislosti je třeba upozornit, že stát hradí za osobu osvobozenou od soudních poplatků pouze odměnu mediátorovi za nařízené první setkání, ne za

¹⁹⁵ srov. § 10 odst. 3 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a § 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.

¹⁹⁶ JELÍNKOVÁ, P. První setkání se zapsaným mediátorem v praxi [online]. *Bulletin-advokacie.cz*. 23.4.2015. [cit. 2016-2-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediator-em-v-praxi#ftn6>>.

¹⁹⁷ srov. § 137 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁹⁸ srov. § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: „Na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.“

případnou pokračující mediací¹⁹⁹. V případě, že mediace bude pokračovat po nařízeném prvním setkání, náklady na mediátora se budou určovat tak, jak je popsáno výše v kapitole Odměna mediátora.

Pokud některá ze stran konfliktu bez vážného důvodu nesplní soudem nařízenou povinnost setkat se s mediátorem, může soud zcela nebo zčásti tomuto účastníkovi nepřiznat náhradu nákladů řízení²⁰⁰. Tato sankce bude mít motivující účinek k účasti na prvním setkání s mediátorem též pro tu stranu konfliktu, která bude přesvědčena o svém budoucím úspěchu v soudním řízení²⁰¹.

7.5. Mediace dle zákona o zvláštních řízeních soudních

Civilní soudní řízení upravují dva samostatné zákony. Za prvé jím je občanský soudní řád, který se vztahuje na sporná řízení.²⁰² Za druhé jsou s účinností od 1.1.2014 nově upravena v zákoně o zvláštních řízeních soudních tzv. zvláštní řízení soudní. Ta vykazují procesní odlišnosti oproti sporným řízením, u nichž se postupuje podle občanského soudního řádu.

Z.ř.s. obsahuje taxativní výčet všech nesporných a jiných zvláštních řízení, která pod něj spadají. Tato řízení se liší od řízení, ve kterých se bude postupovat dle o.s.ř.

¹⁹⁹ SVATOŠ, Martin. Mýty a fakta o prvním setkání s mediátorem, aneb všechno, co jste o mediaci chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 11, s. 48.

²⁰⁰ srov. § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

²⁰¹ ŠUCHA, M., HRUŠKA, P. Možnosti a meze využití koučinku v procesu mediace. In HOLÁ, Lenka et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. s. 398.

²⁰² Z Právního slovníku kolektivu autorů z roku 2009: „Řízení sporné je základní druh civilního soudního řízení, v jehož rámci jsou projednávány a rozhodovány spory mezi subjekty soukromoprávních vztahů. V tomto řízení stojí procesní strany (účastníci řízení) vůči sobě v poměru vzájemných odpůrců a mají protichůdný zájem na výsledku procesu. Typickými zásadami ovládajícími Ř. je zásada dispoziční, zásada projednací, zásada kontradiktornosti, zásada arbitrárního pořádku, zásada rovnosti účastníků, zásada ústnosti, zásada veřejnosti, zásada volného hodnocení důkazů. Ř. je zahajováno zpravidla na základě návrhu (žaloby) jednoho ze subjektů, mezi nimiž je spor o právo. Subjekt, který podává u soudu žalobu, již se domáhá poskytnutí soudní ochrany svému subjektivnímu právu nebo zákonem chráněnému zájmu, má v řízení postavení žalobce. Subjekt, který podle žalobcova tvrzení jeho právo ohrožuje nebo porušuje, má v řízení postavení žalovaného.“

zejména zásadami, které je ovládají. Až na výjimky se v nich postupuje především dle zásady oficiality a zásady vyhledávací.²⁰³

Vzhledem k tomu, že je civilní proces rozdělen do dvou zákonů, je nutno zkoumat mediaci z podnětu soudu dle občanského soudního řádu a rovněž dle zákona o zvláštních řízeních soudních.

Při postupech ve zvláštních řízeních soudních se uplatní též občanský soudní řád. Z.ř.s. je totiž ve vztahu k občanskému soudnímu řádu postaven na principu obecné subsidiarity. Pokud tedy není určitá věc v z.ř.s. upravena, použije se na ni úprava z o.s.ř.. Zákon o zvláštních řízeních soudních hovoří dále též o tzv. zbytkové subsidiaritě. Tedy, že ustanovení z.ř.s. se použijí vedle úpravy v o.s.ř. (z.ř.s. tedy upravují specifika institutů, které jsou komplexně upraveny v občanském soudním řádu).²⁰⁴ Vzhledem k tomu, že zákon o zvláštních řízeních soudních obecně o nařízení setkání s mediátorem nehovoří, lze na základě těchto principů dovodit, že možnost soudu nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin, je-li to účelné a vhodné, jak je stanovena podle o.s.ř., se obecně ve stejném rozsahu uplatní též v rámci zvláštních řízení soudních.²⁰⁵

Z.ř.s. obsahuje zvláštní ustanovení o mediačním jednání v řízeních ve věcech péče soudu o nezletilé. Za účelem ochrany zájmů dítěte soud může rodičům nařídit účast na smířčím či mediačním jednání nebo rodinné terapii na dobu nejvýše tří měsíců.²⁰⁶ Výsledkem může být, že účastníci řízení uzavřou dohodu o předmětu řízení²⁰⁷, o čemž soud sepíše protokol, který podepíší všichni účastníci. Dohodu o předmětu řízení schvaluje soud a tato dohoda má podobnou funkci jako soudní smír.²⁰⁸

Mediace se uplatní ve věcech péče soudu o nezletilé rovněž při výkonu rozhodnutí. Tomu, kdo dobrovolně neplní soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou

²⁰³ srov. důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, sněmovní tisk č. 931/0 [online]. s. 2-4. [cit. 2016-3-1]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1678741>.

²⁰⁴ srov. § 1 odst. 2, 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

²⁰⁵ srov. § 1 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ve spojení s § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

²⁰⁶ srov. § 474 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

²⁰⁷ srov. § 10 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

²⁰⁸ LAVICKÝ, P., et al. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních ; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku) – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 45, 46.

dohodu rodičů o péči o nezletilé dítě nebo dohodu o úpravě styku s nezletilým dítětem, může soud, je-li to účelné, nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin²⁰⁹. Účelnost bude v tomto případě možno dovodit z předběžného souhlasu povinného s podstoupením mediace, jelikož vzhledem k principu dobrovolnosti mediace je zřejmé, že mediace bez předběžného přivolení povinného bude vést spíše k oddalování výkonu rozhodnutí²¹⁰.

Zákon o zvláštních řízeních soudních dále zvláště upravuje povinnost soudu vést účastníky v průběhu řízení k nalézání smírného řešení a za tím účelem je informovat o možnostech mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání²¹¹. Ač z.ř.s. upravuje zpravidla řízení, která nemají sporný charakter a účastníci řízení zde často nevystupují jako proti sobě soupeřící strany konfliktu, soud v mnoha řízeních rozhoduje o právech a povinnostech účastníků, kteří mohou mít na výsledku řízení rozdílný zájem, a proto by soud měl projevit i zde snahu při nalézání smírného řešení²¹².

²⁰⁹ srov. § 503 odst. 1 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

²¹⁰ SVOBODA, K., et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. s. 1003.

²¹¹ srov. § 9 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

²¹² SVOBODA, K., et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. s. 15.

Závěr

Mediace jako alternativní způsob řešení sporů je v České republice známa již po mnoho let, a to zejména díky zákonu č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje mediaci vykonávanou v souvislosti s trestním řízením. Mediace v netrestní oblasti nebyla až donedávna legislativně uceleně upravena a k výkonu mediační činnosti stačilo živnostenské oprávnění. Nicméně, v roce 2008 byla na půdě Evropské unie přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech, kterou musely členské státy implementovat do svých národních právních úprav. Ač tato směrnice byla cílena primárně na přeshraniční mediaci, přistoupilo se v České republice k ucelené úpravě institutu mediace a byl přijat zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, jímž byl vymezen základní právní rámec mediace.

Ukotvení mediace v českém právním řádu bylo dle mého názoru pozitivním vyjádřením důvěry v tento institut, jako alternativy ke klasickému soudnímu řízení, a proto jej hodnotím kladně. Zároveň bylo logickým vyústěním přetíženosti soudů a narůstající časové náročnosti civilního řízení. Zákon o mediaci definuje pojem mediace a obecně upravuje její průběh, aniž by mediace ztratila na neformálnosti. Ukotvuje podmínky výkonu činnosti tzv. zapsaného mediátora, organizaci mediace, jakož i dohled nad mediátory. Zákon o mediaci rovněž pozměnil občanský soudní řád. Do něj byla přidána poučovací povinnost soudů ohledně mediace a možnost nařízení prvního setkání s mediátorem.

Jelikož byl zákon o mediaci přijat již v roce 2012 a ode dne nabytí účinnosti nás nyní dělí pár let, lze říci, že přijatá zákonná úprava mediace má mnoho mezer, na které jsem se v této práci snažila upozornit. Ať už se jedná o vzdělávání mediátorů v oblasti mediačních technik nebo problematickou úpravu mlčenlivosti stran mediovaného konfliktu či nekonceptně zakotvený dohled Ministerstva spravedlnosti, eventuálně České advokátní komory nad mediátory – advokáty a mediátory – koncipienty, měla by být těmto nedostatkům v budoucnu věnována při novelizaci zákona o mediaci pozornost. Nemalým problémem je též velmi nízko nastavená odměna mediátora za soudem nařízené první setkání s mediátorem, která mnohdy nepokryje ani hotové výdaje mediátora.

V diplomové práci jsem se snažila zdůraznit potenciál, který dle mého názoru v institutu mediace spočívá. Osobně vidím v mediačním procesu velký příslib, jelikož podstoupením mediace přebírají strany konfliktu zodpovědnost za řešení svého sporu a vlastními silami vytvoří přijatelné východisko, jež budou mít důvod akceptovat a plnit. Přitom je samozřejmě třeba mít na paměti, že ne všechny spory jsou pro řešení mediací vhodné.

Seznam zkratek

ADR	Alternative Dispute Resolution, alternativní způsoby řešení sporů
č.	číslo
ČAK	Česká advokátní komora
čl.	článek
odst.	odstavec
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
písm.	písmeno
Sb.	Sbírka zákonů
tzv.	tak zvaný
z.ř.s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použité literatury

Monografie, sborníky, komentáře a učebnice

BĚLOHLÁVEK, J. A., KOVÁŘOVÁ, D. *Soudní a mimosoudní projednávání sporů: (rozhodčí řízení a mediace): sborník z kulatého stolu (konaného dne 5.12.2013)*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014. 88 s. ISBN 978-80-87109-52-6.

DOLEŽALOVÁ, M., HÁJKOVÁ, Š., POTOČKOVÁ, D., ŠTANDERA, J. *Zákon o mediaci. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 345 s. ISBN 978-80-7400-458-2.

ESPLUGUES MOTA, C., IGLESIAS BUHIGUES, J. L., PALAO MORENO, G. *Civil and commercial mediation in Europe: national mediation rules nad procedures*. Cambridge: Intersentia, 2013. 539 s. ISBN 978-1-78068-077-4.

FRITZ, J. M. *Moving toward a just peace: the mediation continuum*. Dordrecht: Springer, 2014. 369 s. ISBN 9789400728851. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10805542>>.

GRYGAR, J. *Zákon o mediaci s související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1.1.2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů*. Praha: Leges, 2014. 232 s. ISBN 978-80-7502-009-3.

HENDRYCH, D. et al. *Právnícký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

HOLÁ, L. et al. *Mediace a možnosti využití v praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. 512 s. ISBN 978-80-247-4109-3.

HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-3134-6.

HOLÁ L., MALACKA, M., a kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges. 2015. 415 s. ISBN 978-80-7502-047-5.

JANOTOVÁ M. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s. 2014. 152 s. ISBN 978-80-87974-07-0.

LAVICKÝ, P. et al. *Civilní proces. Řízení nesporné: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku) – praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 979 s. ISBN 978-80-7478-869-7.

LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§ 1-654): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. 2380 s. ISBN 978-80-7400-529-91.

LIEGEOIS, J. P. *Developments in mediation, current challenges and the role of ROMED: training programme for Roma mediators*. Strasbourg, France: Council of Europe Publishing, 2013. 100 s. ISBN 9789287178305. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/Doc?id=10930833>>.

MOORE, W. Ch., MORGAN, A. *The mediation process: practical strategies for resolving conflict*. 4. vydání. San Francisco, California: Wiley, 2014. 707 s. ISBN 9781118419748. Dostupné z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/detail.action?docID=10861014>>.

PLAMÍNEK, J. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. 168 s. ISBN 978-80-247-5031-6.

POTOČKOVÁ, D. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: ALFOM, 2013. 197 s. ISBN 978-80-87785-00-3.

POWELL, E. D. *The heart of conflict: a spirituality of transformation*. Kelowna. BC: Norhstone, 2003. 252 s. ISBN 1896836577.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 399 s. ISBN 978-80-7478-004-2.

SVOBODA, K. et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015. 1032 s. ISBN 978-80-7400-297-7.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 1398 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

TRACHTE-HUBER, E., HUBER, S. *Mediation and negotiation: reaching agreement in law and business*. Cincinnati: Anderson Publishing, 1998. 836 s. ISBN 0-87084-541-1.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část. – Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Linde, 2014. 624 s. ISBN 978-80-7502-076-5.

Odborné články

DOLEŽALOVÁ, M. Institut Med-Arb a jeho uplatnění v českých podmínkách. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 1-2, str. 40-46.

DOLEŽALOVÁ, M., LEYNSEELE, P. V. Mediace v právním prostředí. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12, s. 419-429.

DOLEŽALOVÁ, M., LEYNSEELE, P. V., DE PUTTE, F. V. Mediace jako doplněk (či alternativa?) soudního procesu. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 8, s. 30-45.

GARBY, T. Jednat nebo nejednat se stranami odděleně, to je otázka...*Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 33-34.

HOLÁ, L. Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 45-47.

HORÁČEK, T. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 17-21.

CHOLENSKÝ, R. Jak odměnit mediátora, zejména za úspěšnou mediaci?. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 29-32.

JELÍNKOVÁ, Petra. První setkání se zapsaným mediátorem v praxi [online]. *Bulletin-advokacie.cz*. 23.4.2015. [cit. 2016-2-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediator-em-v-praxi#ftn6>>.

SVATOŠ, M. Mýty a fakta o prvním setkání s mediátorem, aneb všechno, co jste o mediaci chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 11, s. 48.

ŠTANDERA, J., LENGHARTOVÁ H. „Advokátní“ mediace na vzestupu. *Bulletin advokacie*. 2015, č. 4, s. 30-34.

KNOBLOCHOVÁ, V. Alternativní způsob řešení sporů: porovnání soudního smíru a mediace. *Právník*. 2000, č. 9, s. 857-874.

KORBEL, F. Mediace v netrestních věcech. *Právní rozhledy*. 2009, č. 24, s. II.

LEYNSEELE, P. V. Několik úvah o odměně mediátorů za úspěch. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 26-29.

PFEIFFER, M. Nad některými aspekty připravované právní úpravy mediace. *Právní rozhledy*. 2012, č. 5, s. 156-161.

PRUDÍKOVÁ, D., KORBEL, F. Role Ministerstva spravedlnosti při přípravě zákona o mediaci. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 6, s. 15-17.

ŠTANDERA, Jan. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení?. *Právní rozhledy*. 2011, č. 22, 803-810.

Právní zdroje

Evropský kodex chování pro mediátory. Brusel, 2004.

Doporučení Komise 2001/310/ES ze dne 4. dubna 2001 o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou.

Doporučení Rady Evropy Rec (98)1E/21 leden 1998, k mediaci ve věcech rodinných, přijaté Výborem ministrů 21.1.1998.

Doporučení Rady Evropy Rec (2002)10E/18 září 2002, o občanské mediaci, přijaté Výborem ministrů 18.9.2002.

Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. Dostupné z WWW: <<http://mediator-praha.cz/docs/zakon-o-mediaci-duvodova-zprava.pdf>>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, sněmovní tisk č. 931/0. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1678741>.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 ze dne 21. května 2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU ze dne 21. května 2013 o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů).

Usnesení vlády České republiky č. 34/2008 ze dne 16. ledna 2008.

Vyhláška č. 227/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

Zákon č. 269/1994 Sb. o rejstříku trestů.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace jiné způsobilosti jiných státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon Národní rady SR č. 420/2004 Z.z., o mediácii a o doplnení niektorých zákonov.

Zelená kniha o alternativním řešení sporů v občanských a obchodních věcech. Brusel, 2002.

Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.10.1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7.5.2004, sp.zn. 26 Cdo 1481/2004.

Abstrakt

Mediace jako alternativní způsob řešení sporů

Tématem předložené diplomové práce je mediace v netrestních věcech jako jedna z forem mimosoudních řešení sporů. Mediace je v České republice tématem stále aktuálním. Její narůstající využití může přispět ke snížení zatíženosti soudů. Cílem práce bylo představit mediaci obecně, pojednat o právní úpravě mediace v civilních věcech v České republice a kriticky ji zanalyzovat. Práce kromě úvodu a závěru obsahuje sedm kapitol.

První kapitola vymezuje mediaci jako jednu z alternativních způsobů řešení sporů. V jednotlivých podkapitolách nabízí definici mediace, srovnání mediace se soudním a rozhodčím řízením a závěrem pojedná o výhodách řešení sporu mediací. Kapitola druhá je zaměřena na vývoj institutu mediace. Po krátkém úvodu je pojednáno o vývoji mediace ve Spojených státech, v Evropě a konečně též v České republice.

Následující kapitoly jsou věnovány samotné metodě mediace a jejím teoretickým východiskům. Ve třetí kapitole jsou rozebrány stěžejní principy, jež se v mediaci uplatňují, kapitola čtvrtá nabízí základní vymezení směrů v mediaci. Následující kapitola pojednává o osobě mediátora, jeho kvalifikačních předpokladech, úloze, povinnostech a odměně za mediaci. Kapitola šestá je zaměřena na průběh a proces mediace, jednotlivé podkapitoly blíže specifikují zahájení a ukončení mediace. Konečně, kapitola sedmá je věnována mediaci z podnětu soudu.

Abstract

Mediation as an alternative manner of dispute resolution

The topic of this thesis is mediation, as a form of settlement solution carried out of court. Mediation is in the Czech Republic still very topical. Its growing use can help to reduce the workload of courts. The aim of this thesis was to introduce mediation in general, to discuss the legal regulation of mediation in civil cases in the Czech Republic and critically analyse it. Apart the introduction and conclusion the thesis contains seven chapters in total.

The first chapter defines mediation as one of the alternative methods of dispute resolution. Subsections provide a definition of mediation, comparison between mediation and court and arbitration proceedings, and discuss the benefits of resolving the dispute through mediation. The second chapter is focused on the development of mediation. After a brief introduction, it deals with the development of mediation in the United States, Europe and finally in the Czech Republic.

Subsequent chapters describe mediation method itself and its theoretical bases. The third chapter discusses the fundamental principles that are applied in the mediation. The fourth chapter provides the basic definition of mediation styles. The following chapter discusses a mediator, his qualification, role, responsibilities and remuneration for mediation. Chapter six focuses on the process and the mediation organization, the individual subsections further specify the initiation and the end of mediation. Finally, the seventh chapter deals with the mediation initiated by the court.

Název diplomové práce v anglickém jazyce

Mediation as an alternative manner of dispute resolution

Klíčová slova

Mediace, ADR, mediátor, konflikt

Key words

Mediation, ADR, mediator, dispute